Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De quattuor virtutibus cardinalibus, sive De formula honestae vitae

Martin <von Braga, Bischof>

[Augsburg], nicht vor 1503

urn:nbn:de:bsz:31-290078

Visual Library

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Dg 198 a

B

MF verfilmt

Ms.-Abt.

7

adh. 6.) Mainz. Joh. Gutenberg. c. 1459.

98.) Tübingen. Joh. Otmar. 1498.

12.) Basel. Mich. Furter. c. 149..

10) c. 14 1490

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

Inhalt.

1. Bonaventura, De vita Christi. H.*3550. ✓ AN 669
2. De vita et origine Pilati. H.*13008. X AN 670
3. Institutio vitae sacerdot. auctore Trithemio. H.*15623. X AN 671
4. Evangel. Nicodemi. H.*11750. X AN 672
5. Meditatio de Passione Domini. [1507]
6. Iohannis de lapide de celebratione Missae. *9900 X AN 673
7. Tractatus de S. Comunione. (Mainz, Gutenberg c. 1459) H. 5802 AN 674 X
8. Tractatus de fraternitatibus. H.*7357. X AN 675
9. M. Conradi de Summenhardt. tractatus de decem defectib^s viror. monastic. (Tüb. 1498) H. *15180. X AN 676
10. De nefanda in sacerdotes tortura testiculore. c. 1490. H. *16193. X AN 677
11. Unser lieben Frowen in Ainsideln Cronick. ∅ GW 9419 X AN 678
12. St. Meinrad Leben. Cop. 3466 ∅ AN 679 X
13. Fr. Baptist Mantuani Carmel. de Patientia. [1501]
14. Seneca de IV virtut. cardin. H.*14617. X AN 680

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Seneca de Quatuor vir
tutibus Cardinalibus

Seneca Cordubenſis philoſophus vir doctiſſimus Stratiniſtoi ci diſcipulus Lucani poete patruus Rome claruit tempore Nero nis imperatoris. cuius ⁊ preceptor fuit. Huius tempore glorioſi apoſtoli Petrus ⁊ Paulus Rome predicabant. Fuit aũt Seneca vite honeſte. magne abſtinentie ⁊ conuerſationis vrbane ⁊ modici ſomni. Cum igiꝭ Seneca ⁊ multi de domo ceſaris ad Paulum cõ fluerent. pre ceteris ipſe beato Paulo familiaris erat propter diui nam ſcientiã quam in eo viderat. vt vix ſe ab eius colloquio tempe rare potuiſſet, ⁊ quando cum eo ore ad os loqui nõ poterat. frequen tibus epiſtolis datis ⁊ acceptis eius amicabili colloquio fruebatur Scripta quoqꝫ Pauli coram ceſare legit ⁊ in cunctis cum amicabi lem reddidit. Senatus etiam de Paulo alta ſentiebat. Hic Sene ca continentiſſime vite fuit. quem beatus Hieronymus ſanctorum cathalogo annnmerauit illis epiſtolis prouocatus que leguntꝭ pau li ad eum. ⁊ ipſius ad Paulum. Hic ante biennium qꝫ Petrus ⁊ Paulus a Nerone coronarentur martyrio. taliter interfectus eſt. Ipſe enim Nero quadam die reſpiciens Senecam. ⁊ verbera que ſibi in puericia intulerat ad memoriã reducens infremuit. ac tanqꝫ iniuriam vltionẽ expetere de illo cupiens precepit. vt quodcũqꝫ ge nus vellet mortis ſibi eligeret. Seneca ergo quaſi ſuaue genus mor tis arbitratus in balneo mori. inſciſionẽ vtriuſqꝫ vene brachij elegit

Item Seneca non diciꝭ quaſi ſe necans. Nam nihil reſpiciẽs ad malum operatur malũ. Seneca autez moraliſſimus erat quare ſi ſeipſuz necaſſet moralitatem exceſſiſſet. ſed diciꝭ quaſi ſenio nens chara. i. vtilia documenta. ſ. preſentis libri quem in ſenectute ſua cõ poſuit. Uel ſi debet exponi qꝫtum ad eius interitum hoc vocabulũ Seneca tunc diciꝭ ſeueritate Neronis cadens. Nam Nero ipſum interficere volens permiſit ſibi vt eligeret ſibi mortem. ⁊ ſic ſibiipſi elegit permiſſionem ſanguinis cuiuſlibet vene in balneo. vt leuiori morte obiret,

¶ Incipit liber Lucij Annei Senece de formula hone-
ſte vite. vel de quatuor Virtutibus Cardinalibus.

Quatuor virtutū ſpecies. multorū ſapientū ſen-
tentijs diffinite ſunt. quibus animus humanꝰ
comptus ad honeſtatem vite poſſit accedere.

Pro generali noticia pñtis libri iſta ſunt tenē-a q̄ cōiter circa inicia
librorū dicunt. Vñ ſciēdū ꝙ noticia pñtis libri morali philoſophie
ſupponit. Titulus huius libri eſt. Liber Lucij Annei Senece
de formula honeſte vite. vel de q̄tuor ꝟtutibus cardinalibus. Pa-
tet intētio eſt velle tradere librū de q̄tuor virtutibus cardinalibus.
Sȝ vtilitas eſt ꝙ cognitis his fructuoſe honeſtiſſime vnuſq̄ſqȝ ſuā
vitā regere poſſit. Sed de cauſis eſt notād . Vñ cauſa materialis
patet ex ſequētibus. Cauſa aūt efficiēs nō multū curanda eſt vt infra
patebit de officio prudētis. Nō te moueat dicētis auctoritas. Dicit
tamen cauſa efficiēs venerabilis Seneca. Sed cauſa finalis eſt vt
ea noticia habita ſtatū pñtis vite moribus grauiſſimis ⁊ virtutibus
ſupmis exornare poſſimus. ⁊ tandē poſt hanc vitā rēne virtutū ⁊ ꝑ
eorū merita vitā ſempiternā conſequi mereamur. Quatuor virtu-
tū ⁊c. Iſte liber intitulat liber Senece de formula honeſte vite. de
cuius ſubiecto vtilitate ⁊ cauſis viſum eſt. Vult ergo ꝙ tm̄ quatuor
virtutes cardinales per ſententias philoſophorū ſapientū deſcripte
ſunt. quarum virtutū affluentia homo adornatus ad honeſtatē vite
⁊ humane felicitatis gloriam poterit peruenire.

Harum aūt prima eſt prudentia. Secunda magnani-
mitas. Tercia continentia. Quarta iuſticia. Singule
igit harū his officijs que ſubtus annexa ſunt. honeſtū
ac bene morigeratum efficiunt virum.

Iſta eſt ps in q̄ autor reddit auditores attentos. ponendo certū nu-
merū virtutū cardinaliū ad earū ordinē oſtendendū. dicens. q̄tuor
ſunt virtutes cardinales. vt pȝ in lr̄a. qꝛ ſm Grego. ſup Ezechielem
omelia. iij. Quatuor ꝟtutes cardinales accipimus duȝ eorū ordinē
cuſtodimus. Nota ꝙ iſte q̄tuor ꝟtutes noīant tribus noībus. Pri-
mo eñ noīant ꝑncipales. ſcdo cardinales. tercio generales. Princi-
pales ex pte paſſionū ⁊ opationū. Sed cardinales dicunt. qꝛ tota
vita humana ſcdm moralitatē vnita eſt in his q̄tuor ꝟtutibus. Sȝ
generales ideo. qꝛ motus ⁊ actus aliarū virtutū pticipant a ſecūda
ſtis virtutibus moralibus reſpectu cuius dicunt ſpāles ſubannexe

Singule igit̃. Illa eſt tercia ps ꝓhemij in q̃ Seneca reddit autores
beniuolos oſtendendo vtilitatē illarū quatuor virtutū que ſtudēde
ꝛ addiſcēde ſunt ideo. qꝛ ipſe cū earū operationibus hoīem honeſtū
ꝛ bene morigeratū faciūt. vt pꝫ in lr̃a. Etiā ideo qꝛ ille virtutes dicū
tur bona aīe que maxime bona ſunt. x. Ethic.

¶ De prudentia.

Quiſquis ergo prudētiā ſequi deſideras tūc recte
ꝑ rōnem viuas ⁊ oīa prius exiſtimas ⁊ ꝑpēdas
⁊ dignitatē rebus non ex opinione multorum.
ſed natura earundem conſtituas.

Iſta eſt ps executiua in q̃ mgr̃ ꝓſequit̃ determinare de diuerſis vir
tutibus Et ſpālīter ꝑmo tractat de prudētia ponēs de eadē diuerſas
doctrinas ſicut patebit in ꝓceſſu. Vult igit̃ ꝑmo ꝙ ille hō q̄ deſide
rat imitari prudētiā talis debet regulariter viuere ſcd̃m dictamen re
cte rōnis. ſic ꝙ non deficiat a virtutis via. qꝛ ratio ſemꝑ deprecat̃ ad
optima. ꝑmo Ethic. Et ideo qn̄ non regulat̃ actu rōnis impruden
ter ducit vitā huius mūdi. eo ꝙ talis beſtialiter viuit. Unde ex eo ꝙ
hō ſequit̃ vſuꝫ rōnis dicit̃ eſſe digniſſima creaturarū. Sic econuerſo
hō nō ſequēs rōnē ſed ſenſualitatē peior eſt beſtia.

Nā ſcire debes ꝙ quedā ſunt q̄ vident̃ eſſe bona ⁊ nō ſūt
⁊ quedā nō vident̃ eſſe bona ⁊ ſunt. Quecūqꝫ aūt de trāſi
torijs poſſides nō mireris. nec magni ꝑcij exiſtimes. qꝛ
caduca ſunt. Nec apud te q̄ habes tanqꝫ aliena ſeruabis
ſed pro te tanqꝫ tua diſpenſes. ⁊ tanqꝫ tuis ſemꝑ vtere.

Hic autor in iſta ſnīa duplicia ponit. Primo naqꝫ ſubdit correlariū
ad emēdationē ꝑdictorū. ibi. Nā ſcire debes. Dicens ꝙ q̄dā vident̃
eſſe bona ſcd̃m eſtimationē vulgarū. vt ſūt bona fortune. ſ. diuitie ꝛ
honores. q̄ tn̄ nō ſunt bona qꝛ impediūt a ſūmo bono. Et ꝙ quedā
vident̃ eſſe mala ſcd̃m vulgares. vt ſunt ſcīa ꝛ ꝟtus q̄ tn̄ nō ſunt ma
la. imo ſimpliciter bona. Et ideo nō debemus inſpicere opiniones
vulgariū. qꝛ vulgares ꝟitatē nō cognoſcūt. iuxta dictū Boecij. li. iij
ꝓſa. iiij. dicētis. Nequeūt eīn oculos tenebris aſpectus ad lucē ꝑſpi
cue veritatis attollere. Siles qꝛ ſunt auibus q̄rū intuitū nox illumi
nat dies cecat. Scd̃o ſubiūgit duplicia bona. ibi. Quecūqꝫ aūt ⁊c.
Volēs ꝙ quedā ſunt bona trāſitoria ꝛ de his dicit ꝙ prudēs nō de
bet ſuꝑ his mirari. i. magnā curā habere. qꝛ labilia ſunt ꝑ Philo. iiij
phiſicorū. Oīa que ſunt in tꝑe labunt̃ ꝛ corrūpunt̃ cū tꝑe. Alia ſunt

bona eterna ꝛ ppetua. ꝛ de his dicit que apud te habes .i. in te. Et de illis dicit Boetius metro primo.

Si igit̃ prudētiā amplecteris. vbiq̃ȝ idē ꝛ eris. Et prout tpis rerūq̃ȝ exigit varietas ita te accōmodes tpi. Nec te in aliquibus mutes ſed poti⁹ aptes te. Sicut man⁹ q̄ ea dē eſt ꝛ cū in palmā extendit̃ ꝛ cū in pugnū cōſtringit̃.

Hic ponit ꝛ tangit ſtabilitatē prudētis q̄ in pſperis nō extollit̃. nec in aduerſis impatiētia non turbat̃ vel conturbat̃. Nā ſʒm Phm̄ in Ethic. Prudēs dʒ ſe hr̄e ad modū tetragoni .i. corpis q̄drati. Nam ſicut corpus quadratū ad quācūq̃ȝ partē vertit̃. ſp manet idem ꝛ firmū. Sic hō prudēs q̄libet tpe ꝛ loco. idē ꝛ firmus manēs abſq̃ȝ rep̄hēſione ſcd̄m exigentiā tpm ꝛ rerū mores ſuos pōt mutare. nec in vllo mutat̃. ſed potius ſe tpi coaptabit. Sicut hic ponit vnā ſiſitu dinē. Sciendū circa lr̄am ꝙ prudētia ſic deſcribit̃. Eſt recta ratio rerū agibiliū. v. Ethic. Vel ſic. Eſt bonorū ꝛ malorū cogitatio cum electione vnius .ſ. boni. ꝛ cū abiectione alterius .ſ. mali. cum malum non cadit ſub electione mali. Et ergo illa auctoritas inter duo mala minus malū eſt eligendū. intelligit̃ ſic. Si duo mala obijciunt̃. minus eſt eligendum. maius ꝑo fugiendum.

Prudentis propriū eſt examinare conſilia multorum ꝛ non cito facili credulitate ad falſa prolabi.

Hic Seneca ponit cōditionē ipſius prudētis. Volēs ꝙ prudens querere dʒ cōſilia multorū. ꝛ nō ex ꝓpria p̄ſumptione in errorē cadere Illud idem docuit Aresto. vt dicit Valerius maximus li. vij. Areſtotiles aūt Caliſthenē auditorē ſuū ad Alexandrū mittēs. monuit vt cū eo aut q̄ȝ rariſſime aut q̄ȝ iocundiſſime loqueret̃. qn̄ p̄mo ſalubria cōſilia ageret. qꝛ vt ait Bern. Iudiciȷ̄ eſt diſcernere qđ liceat vel nō liceat. Cōſiliȷ̄ aūt ꝓbare q̄d expediat. qꝛ ad prudentiā hoc ꝑtinet cōſiliari. vt dicit beatus Tho. in. ij. ij. q. xlvij. arti. vj. Ad prudentiā ꝑtinet rōne cōſiliariȷ̄. Et hec conditio elicit̃ ex. vj. Ethic. vbi dr̃. Videt̃ aūt prudentis poſſe conſiliari. non quidē ad ꝑtem puta ad ſanitatem ſiue fortitudinem. ſed oīno ad totū bene viuere.

De dubijs nō diffinias ſed ſuſpenſā tene ſn̄iam. Nihil inexptū affirmes qꝛ nō oē qđ veriſile eſt ſtatim verū eſt. ſicut ꝛ ſepi⁹ qđ primū īcredibile videt̃ nō ꝯtinuo eſt falſuȝ Crebro ſiquidē faciē mēdacij veritas retinet. Crebro ſiquidē mēdaciū ſub ſpē veritatis occultat̃ nā ſicut aliquotiēs

veriſſē faciē ſiue frontē aduerſaꝫ amic⁹ ꝛ blandā adulatoꝛ oſ͞ndit. Sic viſilē colorat̄ vt fallat vel vt ſurripiat conat̄.

Hic autoꝛ ponit aliā conditionē ſapiētis q̄ ſeruari dꝫ in cauſis incer tis. Volēs ꝙ prudēs hō non dꝫ diffinire ſeu notificare dubia ſed ꝓ trahere ſniam donec veritatē experiri poterit. qꝛ vt ait autoꝛ q̄nqꝫ cla ui͞n. Prudentis mos eſt varias inq̄rere cauſas. Ut valeat mentē cer tificare ſuā. Idcirco non dꝫ affirmare incognita. qꝛ ex hoc poſſet in errorē cadere. Et rōnē ſubiungit. qꝛ nō omne qđ ſilitudinē veri hꝫ verū huius eſt. nec omne qđ videt̄ eſſe falſum. incredibile eſt. qꝛ mē daciū ſpecie veritatis ſepe occultat̄ ꝛ econuerſo. Tulius autoꝛ eſt in paradoxis. cū inq̄t. Nihil eſt taꝫ incredibile qđ nō diſcendo fiat ꝓba bile. Nihil tam horridū taꝫ incultuꝫ qđ non reſplēdeſcat orōne. Et hoc oſtendit hic Seneca a ſigno. qꝛ ſicut interdū amicus oſtēdit fa ciem iratam aduerſum amicū. attamen hoc non facit ex rancore vel cauſa odij. ſed cauſa correctionis. qꝛ procedit ex bono fundamento ꝙ intrinſecus verus eſt licet appareat extrinſecus habere frontē ad uerſam. i. inimicitiā. Sed deceptoꝛ ſiue adulatoꝛ multociēs oſtēdit faciem amicabilem. qđ ꝓcedit ex fonte odij. qꝛ ſemꝑ decipit aut de cipere querit. Sic veriſimile multotiens colorat̄. vt aſſumat faciem veri. Prudens aūt debet eſſe cautus. ꝛ non facilis ad credendū. qꝛ hoc viciosum eſt vt dicit Ouid. in li. faſtorū. ſed nos in viciū credu la turba ſumus. q. d. Ex quo nos cōis populus ſumus faciles ad cre dendū ꝛ ergo in vicio ſumus. prudēs aūt dꝫ inq̄rere cauſas.

Si prudens eſſe cupis in futura ꝓſpectū intende. ꝛ q̄ aīo tuo cōtingere pn̄t cūcta ꝓpone. nihil tibi ſubitū ſit ſed to tum ante cōſpicias. nā qui prudens eſt nō dicit. ego non putaui quidem hoc fieri. quia non dubitat ſed expectat. non ſuſpicatur ſed cauet.

Poſtq̄ꝫ Seneca in p̄cedētibus oſtēdebat doctrinā quō ſapiens nō debeat eē facilis ad credēdū. ſed dꝫ certitudinaliter indagare v͛itatē Iuxta illud Proſpi. Nō pateāt faciles rumoribus aures. Qđ neſcī re iuuat credere minus liceat. Hic cōſequēter cōtinuādo dicit ꝙ pru dens dꝫ ꝓſpicere ea q̄ futura ſūt. ꝛ iuxta hoc ordinare negociū ſuū. Hoc idē vult Ganfre. ī poetria noua cū dicit. Precurrāt oculi greſ ſus ōcō ule mentē. Et vires metire tuas ſi fortis es. aude Grādia. ſi fragilis hūeris impone minora. Que v͛ba nil aliud p̄tendūt q̄ꝫ ꝙ ſa piens dꝫ p̄cōſiderare oculis ꝛ mente greſſus. i. illō qđ aggrediat̄. Et iuxta vires ꝛ v͛tutes ordinare dꝫ. Tul. autoꝛ eſt ī offi. li. j. Magnitu

genū eſt cogitatione ꝓconſtituere ꝛ ordinare ꝗ euenire pſſit. qꝛ viſa raro corrūdent ꝓmis. vt ait Boe. de diſ. ſco. in fine. Prima lꝫ gnꝰ ſalua ſtāt iudicia. vltia tñ alterius ſaporis coīnqnaměta manebunt Infert Seneca in textu ꝙ prudenti nihil ſubditū dꝫ eſſe. qꝛ multa mala cōtingūt ex cōſilio veloci vt dicit Agellus in ſpeculo ſtultorū Rebus in ambiguis ꝗtiēs fortuna laborat. Cōſiliū ꝑceps nō dꝫ eſſe nimis. Impetus vt memini ꝑuis eſt male cuncta miniſtrat. Si male cūcta ergo nec vlla bñ. Ideo prudēs hō ſingla dꝫ ſp ꝓſpicere ne in malū finē terminauerit. Ne dicat ergo nō putaui ꝙ hoc cōtigere debuit qꝛ nō ꝑtinet ad prudentiā ſeu ad prudentē. qꝛ prudēs nō dubitat ſed expectat bonū. nō opinat̄ ſed cauet. i. caute agit.

Cuiuſcūꝗꝫ cām facti inqre ꝛ cū initia rerū inueneris exitꝰ cogitabis. ſcito te i ꝗbuſdā debere ꝑſeuerare ꝗ incepiſti. ꝗbuſdā vo nec incipe debes in quibꝰ ꝑſeuerare noxiū eſt. Prudēs fallere nō vult nec falli pōt. Boni eſt viri etiā i morte neminē fallere. opiniones tue ſint iudicia. cogitationes inutiles ꝛ vanas velut ſomnio ſiles. nō in mentē recipias quibꝰ ſi animꝰ tuꝰ oblectauerit. cū oīa bñ diſpoſueris triſtis remanebis. ſꝫ cogitatio tua ſtabil' ꝛ firma ſit ſiue deliberet ſiue ꝗrat ſiue ꝯtēplet̄ ꝛ nūꝗꝫ recedat a vero.

In iſta ꝑte autor ponit aliud officiū prudētie qḋ reſpicit originē in actu. Vñ inueſtigare cāſ rerū ꝛ ꝓpriū prudētis. Teſtis eſt autor ꝗnꝗꝫ clauiū. cū dicit. Prudētis mos eſt varias inꝗrere cāſ. Et Virgi. ij. Geor. Felix ꝗ potuit rerū cognoſcere cāſ. Tūc ibi. Cū inicia rerum inueneris ꝛc. Ponit notabile ꝓ ꝗ facit Phūs. ij. de aīa. Juſtū eſt oīa a fine denoīare. ꝛ Gamfre. Si bene ſuccedūt nō ꝓma ſꝫ vltima ſpectas. A caſu deſcribe diē nō ſolis ab ortu. Et alibi. Qḋ cōplere nequis ꝓncipiare caue. Metriſta. Quicqḋ agas prudēter agas. ꝛ reſpice finē. qꝛ finis eſt optima cā. Et cuius finis bonus ipm ꝗꝫ bonū eſt Sed ibi. Scito ꝙ in ꝗbuſdā ꝛc. Autor ponit alia officia prudentie ꝗtū ad ſermonē. ibi. Sermo ꝗꝫ. Sciendū ꝙ inter oīa opa agenda in oībus rebus ꝗdā ſunt vtilia ꝛ bona ꝗ incipienda ſunt ꝛ ad finē deducēda. Sed alia ſunt opa vicioſa in ꝗbus nō eſt ꝑſeuerandū.

Sermo ꝗꝫ tuꝰ nō ſit inanis. ſꝫ aut ſuadeat aut moneat aut cōſolet̄ aut ꝓcipiat. Lauda ꝑce vitupa ꝑciꝰ. Nā ſilr repꝛehenſibilis eſt nimia laudatio. ꝛ imoderata vitupatio. illa ſiquidē adolatione. iſta vo malignitate ſuſpecta eſt.

Teſtimoniū veritati nō amicitie reddas. Cū conſidera tione promittas. ſed plenius ꝙ̄ ꝓmiſeris preſta.

Hic Seneca ponit aliud officiū prudētie qđ reſpicit ſermonē pru dentis dicens. qualiter prudens dꝫ regere ſuū ſermonē. d. Sermo prudentis nō dꝫ eſſe inanis. Unde nota ꝙ ſermo vanus ⁊ inanis dicit̃ qui ꝓfert̃ ſine vtilitate ꝓferētis ⁊ audientis. de q̄ homo tenetur reddere rōnem in die nouiſſimo. Unde Prouer. x. Qui moderat la bia ſua hic prudētiſſimus eſt. cui etiā cōcordat Catho. d. Uirtutē pri mā puto cōpeſcere linguā. Sed ibi. Lau. parce. ⁊c. Hic ponit tria officia prudentie per ordinē. ⁊ vult ꝙ prudens homo laudet aliquē parce ⁊ moderate vt patet in textu.

Si prudens es. animus tuus tribus diſpenſet̃ tꝑib⁹. pre ſentia ordina. futura ꝓuide. ꝑterita recordare. Nā qui ni hil de ꝑteritis cogitat. vitā perdit. Qui de futuro nō me ditat̃. fatuus ⁊ obliuioſus appellat̃. ⁊ in oīa incautus in cidit. preponas igit̃ in aīo tuo futura bona ⁊ mala vt illa ſuſtinere poſſis. ⁊ iſta moderare.

Hic ponit aliud officiū prudētie reſpiciēs quēlibet hoīem volentē eſſe tutū ⁊ ſecurū. Et facit duo. Primo ponit modū in q̄ docet ho minē eſſe circūſpectū ⁊ prouidū. Scdo eiuſdē modi cām ſubiūgit. ibi. Nā qui nihil ⁊c. Quantū ad primū vult autor ꝙ q̄ vult eſſe pru dens ille dꝫ aīm ſuū limitare tribus differētijs tꝑm. Debet eīm ꝑmo ordinare non ſolū ad ſuā vtilitatē. ſed etiā ad aliorū p̄ntia. Scdo cauta conſideratione ꝓuidere dꝫ ea que ſunt futura. Tercio cautior exiſtat in p̄ſentibus ⁊ futuris. Debet eīm memorare ⁊ retinere ea q̄ ꝑ terita ſunt. Ubi nota ꝙ recordatio ꝑteritorū valet nobis ad tria. Primo ꝓpter p̄ntis vite cōſeruationē. Scdo ꝓpter p̄ntis vite emen dationē vt dicit Ganfredus. Tercio ꝓpter p̄ntis vite ſagationē ⁊ or dinationē. Nā ꝑteritorū cogitatione vtile ꝓbet conſiliū in futuris. Tunc ibi. Preponas igit̃. Autor ponit aliā cōditionē prudentie ꝑ modū concluſionis ex ꝑmis habitis volens ꝙ prudens debet aīo ſuo ꝓponere tam bona ꝙ̄ etiā mala. Bona ideo ꝙ ipſe ſapiēter mo derare poſſit. ſe non nimiū extollendo. Mala ideo ꝙ ea patienter tollerare poſſit ⁊ ſe nimiū conturbādo. qꝛ futura vt inq̇t Ariſto. de regimine principum. ſi ꝑſciant̃ leuius tollerant̃.

Non ſemꝑ in actu ſis. ſed interdū aīo tuo requiē dato ⁊ requies illa plena ſit ſapiētie ſtudijs ⁊ cogitatiōib⁹ bonis

Nam prudens nunq̃ ocio marcet. habet aūt aliquādo
animum remiſſum. ſed nunq̃ ſolutum.
Hic Seneca ponit aliud officiū prudētie volēs ꝙ nō ſp̄ oportet pru
dentē eſſe in actu. i. in cōtinuis ſtudijs ⁊ imaginationibus. ſed aliqñ
aīo ſuo refrigeriū p̄ſtare pōt ꝑ gaudia ſolatia ⁊ conuiuia moderata
nō nimia. q2 oē nimiū ꝟtit in viciū. ij. Ethi. Et ideo etiā Phūs. iiij.
Ethic. ca. de Entrapelia ſic dicit. Videnť aūt ludus ⁊ req̄es hoi in
vita eē neceſſaria. ꝓpter hoc etiā Seneca ep̄la. xv. ad Lucillū ſic ait.
Nec ego iubeo te ſp̄ imminere libro aut pugillaribus. dādū eſt aliqđ
interuallū aīo. ita tñ vt nō reſoluať ſ3 remittať. Sed ibi. Prudēs em̄
Hic ſubiungit aliud officiū prudētie. volēs ꝙ prudēs nunq̃ debet
eſſe datus ocio. q2 ocia prauas cogitationes generāt ⁊ voluptuoſas
delectatiōes. Quare dicit Alanus in ꝓuerbijs. Subtrahe ligna fo
co ſi vis extinguere flāmas. Et carnis motus ocia vina dapes. Si
militer Ouidius de remedio amoris. Querif egiſtus q̄re ſit factus
adulter. In promptu cauſa eſt deſidioſus erat. Ocia ſi tollas perire
cupidinis arcus. Debet tñ prudēs interdū habere animū remiſſum
ſed nunq̃ ſolutū. quia ſolutus plenus eſt pigricia.
Nam tarda accelerat. ꝑplexa expedit. dura mollit. tem
perat aſpera. ardua exequit. Scit em̄ quid qua via ag
gredi debeat ſua. Et ſingula cito cognoſcit. recte ⁊ diſti
cte videt. cōſilia peritorū ex apertis obſcura extimat ex
paruis magna. ex ꝓximis remota. ex ꝑtibus tota.
Hic cōſequēter exponit actus ⁊ q̄dā opa ipſi prudētie annexa. Volens
ex q̄ prudēs ociari nō debet vt dictū eſt in p̄cedētibus. ſed actus hic
in lr̄a poſitus diligēter debet ꝓſeq̄ ⁊ exercere. videl3 ꝙ tarda ⁊ negle
cta feſtināter impleat. difficilia expediat ⁊c. vt p3 clare in lr̄a. Et illo
rū actuū ſubiūgit rōnē ibi. Scit em̄ ⁊c. Volens ꝙ prudētie ꝓpriū
eſt ꝙ ſciat quō ⁊ qualiter ⁊ qua via aliqđ opus aggrediēdū eſt mō
facili ſingularia peritorū cōſilia cōſiderando ex apertis ignota ex mi
nimis ardua. ex ꝓximis lōginqua. ⁊ ex ꝑtibus tota elucidat.
Nō te moueat dicētis auctoritas. nec quis dicat ſ3 quid
dicať attēde. nō em̄ vt multis. ſ3 quibus placeas cogita. Id
q̄re qđ inuenire poſſis. Id diſce qđ ſcire potes. Id opta
qđ corā bonis ⁊ honeſtis optari potes. nec te altiori rei
applices. in q̄ ſtare tibi tremēdū ſit ⁊ deſcēdere cauendū.
Poſtq̃ Seneca in prioribus dixit quō prudēs debet ſe habere in

p̄ſētis ſermonibus ⁊ cogitationibus. futurorū pmeditationibus. p̄teritorū recordationibus. Hic cōſequēter docet quō prudēs ſe hr̄e debet ad aliorū ſermones. ſ. fidē ⁊ credulitatem abhibēdo. Et ponit ſex officia in lr̄a illa prudētis. Primū eſt ꝙ hō prudēs nō credulitatem adhibet ſermoni pñcipaliter ⁊ famoſitate ipſius loquētis. ſ; ex veritate ſermonis que pfert̄. Cicero aūt eſt cū ait. Nō eſt credendū conſiderandūq; qd̄ ꝗs loquit̄. ſed illud qd̄ ꝗs ſentiat. Scđm eſt ꝙ prudens debet querere ea que habere pōt ⁊ nō illa q̄ nō. Catho. Nō potes id tempta opis ne pondere preſſus. Succūbat labor ⁊ fruſtra temptata relinquas. Tullius. Abſurdū eſt inq̄rere qd̄ haberi non pōt. Ideo accipiendū eſt ⁊ tm̄ eſt qd̄ pōt haberi. Terciū ꝙ prudens cogitat ꝙ placeat aliq̄bus bonis nō multis. Vñ. Cunctis q̄ placeat credo ꝙ nō modo vivat: Quartū ꝙ prudēs inveſtigat illa ſcire q̄ licita ſunt ad ſciendū. Catho. Mitte archana dei celū inquirere q̄d ſit. Cū ſis mortalis que ſunt mortalia cura. Quintū ꝙ prudens homo debet optare ⁊ vtilia ⁊ bona iuxta dictū Areſto. in de regimine principū. Dirige cogitationes bonas tuas in bonum.

Sextū ꝙ prudens homo non debet ſe exaltare vltra honorē quo dignus nō eſt. nec applicare negocio cui ſatiſfacere non pōt ne cū ſcandalo recedat a dignitate. Alanus. Arbor late ramās nō firme ſtat imo. Cū ramis facili corruit icta noto.

Tunc cōſilia tibi ſalubria advoca cū tibi alludit huius vite proſperitas. Tunc te velut in lubrico retinebis. aut ſiſtes nec tibi dabis liberos impetus. ſ; circūſpicias quo eundum ſit vel quouſq;.

Hic in fine huius primi capl̄i docet Seneca quō prudens ſi fortunatus fuerit debet implorare conſilia matura ſapientū vel ſuip ſius ita ꝙ pagat cū bona deliberatiōe. nā fortuna mutabilis ⁊ variabilis in ea nulla proſperitas ponenda eſt. vt habet̄ ex Boetio de conſo. Teſtis eſt Ovidius in li. de triſtibus. Rara q̄dē virtus quā nō fortuna gubernat. Paſſibus ambiguis fortuna ſalubris erat. Unde ſapiens. Ludus fortune variat̄ imagine lune. Creſcit decreſcit i eodē ſiſtere neſcit. Propterea prudēs debet vti ſalubribus cōſiliꝭs vt melius vitā ducere poſſet nec exiſtimare ſe debet liberum ⁊ habere liberos impetus. ſed ſemp in pꝛiculo cōſiſtere ⁊ timere receſſum eius. Et ſit quaſi ambulās in lubrico. i. in via mala ⁊ lutoſa cū non verax eſt ſed ſemp decipit hoīem nunc exultando nunc humiliando. Ideo ſubdit in lr̄a. Prudēs debet ſe circūſpicere quo ambulandum ſit ꝗ

eſt quō ꝛ qualiter ducat vitā ſuā in bonis fortuitis eum tranſiteris
ſunt. Teſtis eſt Alanus cum ait. Nunc adeſt ꝛ abeſt fugitiui glorie
cenſus. Nā prius aduenerat. poſt quaſi ſomnus abijt.

¶ De magnanimitate.

Magnanimitas vero que ⁊ fortitudo dicitur ſi
inſit animo tuo cum magna fiducia viues. li
ber alacer ⁊ intrepidus. Magnum enim ho
minis donum eſt. non vacillare ſed ſibi conſtare ⁊ finē
huius vite intrepide expectare.

Hoc eſt ſecūdū principale capitulū huius libri Senece. ꝙ poſtꝗ̄
determinauit magiſter de prudentia ꝛ de officijs ꝛ de conditioni
bus eius. ſeu de proprietatibus. Hic conſequenter facit hoc idem
de magnanimitate que etiam fortitudo dicit̄. Et hoc diuerſimode
Dicit̄ enim fortitudo quia ſcd̄m eam quis fortiter agit. ꝛ in nego
cijs ſuis fortiter ſe diſponit. ex eo ꝙ noſtra noticia procedit a gene
ralibus ad ſpecialia. iij. Phiſic. Unde Tullius. iiij. Ethic. Fortitu
do eſt cōceptio laboris ꝛ periculi cum vtilitatis rōne ꝛ cū comodo
rum penſatione. Sed magnanimitas dicit̄ quia magnū animum
habet ad tollerandū ardua ꝛ ad aggrediendū terribilia. Sed ibi
Magnū eñ ꝛc. Hic Seneca declarat quoddā dictum ꝙ magnū
donū eſt hoīem eſſe magnanimū. ſ. ſcd̄m virtutē. vt dicit̄. iiij. Ethi.
ſꝫ mortē non timēdo. Licet eñ mors omniū terribiliū maximū eſt
vt dicit Philo. iij. Ethic. Tñ magnanimus timere debet ex ꝗ̄ mors
eſt de dono nature vt dicit Seneca in li. de remedijs fortune.

Si magnanimus fueris nūꝗ̄ iudicabis tibi cōtumeliā
fieri de inimico. dices nō nocuit mihi ſed animū nocēdi
habuit. Et cū illū in ptāte tua habueris vindictā puta
bis vindicare potuiſſe. ſcito enim magnū ⁊ honeſtū ge
nus vindicte eſſe ignoſcere.

Hic Seneca tangit vnā ſpeciē fortitudinis ſeu magnanimitatis ꝗ̄
patientia dicit̄. Et p̄mo ponit doctrinā. ſecundo ſubiungit cauſam
illius. Scito eñ ꝛc. Uult ergo ꝙ homo vere fortis nō debet repu
tare contumeliā ab inimico ſibi illatā. nec vindictā ſtatim appetere
ſed ſufficit alicui potuiſſe nocere. qꝛ ſcd̄m Boetiū inimico parcere
eſt opus pietatis. ꝗ̄ aūt parcit dementiā facit. Quia ſcd̄m Tulium
primo rethorices. Patientia eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa rerū
arduarū ꝛ terribiliū voluntaria ac diuturna ꝑpeſſio.

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Neminem ſuſurro appetas. neminem ſuffodias. palã
aggredere palmã. Nec geras cõflictũ. niſi prius indixe-
ris nam fraudes ⁊ dolos imbecillem decet habere.
In iſta pte Seneca ponit vnã aliã ſpẽm magnanimitatis q̃ dicit fi
ducia ſeu magnificẽtia. Et ponit tria documẽta. duo negatiua ⁊ vnũ
affirmatiuũ. ⁊ poſtremo ſubiũgit rõnẽ p̄dictorũ. Primũ documẽ
tũ ꝙ magnanimus neminẽ dꝫ decipe ſeu circũuenire. Suſurrator
aũt eſt detractor q̃ in occulto eſt inimicus. ⁊ manifeſte amicus.
Scd̃m documẽtũ eſt ꝙ magnanimus ĩ ſuo ſermone nõ debet rima
ri ſecreta alterius. Juxta illud Cathonis. Alterius dictũ vel factum
ne carpſeris vnq̃. Exẽplo ſili. Ne te derideat alter. Teſtis eſt ſaluta
ris poeta cũ inqt. Nullius archanũ nec amici crimina pdes. Nec ea
ſcruteris que latuiſſe decet. Terciũ documẽtũ eſt ꝙ magnanimus
in ſua victoria manifeſte debet apparere non in occulto inimicũ ag
gredi. nec debet gerere bella. niſi manifeſte indixerit prius inimico
vt ſe p̄parare poſſit ad opponẽdũ ⁊ rõnẽ illius adiũgit. nã ille non
magnanimus eſt q̃ querit dolos ⁊ fraudes cũ illa faciũt aliquẽ im
becillẽ. que vicia oppoſita ſunt magnanimitati ⁊ fortitudini.
Eris magnanimus ſi pericula non appetas vt temera-
rius. nec formides vt timidus. nã timidum nil facit ani-
mum niſi reprehenſibilis vite conſcientia.
Hic Seneca ſubiungit aliã ſpẽm magnanimitatis in fine huius ca
pituli que dicit pſeuerãtia. dicẽs vt in textu. Vñ bene agere parum
pdeſt ſi mens labilis extat. Jdeo Tulius in p̄mo retho. deſcribens
pſeuerãtiã ſic ait. Perſeuerãtia eſt ĩ rõne bñ cõſiderata ſtabilis ppe
tuaq̃ mãſio. ꝓpterea dicit hic Seneca ꝙ ille vere magnanimus eſt
q̃ nõ appetit picula ſicut temerarius. ſed aggredit ea que aggrediẽ
do ſunt. qꝛ vt ait Tulius libro p̄mo in tuſculanis queſtionibus. Ne
mo ſe ſine magna ſpe in mortẽ offert ⁊ nõ formidet ea q̃ timẽda ſũt
Rõnẽ ſubiũgit. Nã nihil aliud facit mentẽ timidã niſi pſeuerantia
vituperabilis vite ⁊c. Jtẽ nota ꝙ ille qui vult dici magnanimus
nõ debet eſſe nimiũ audax nec nimiũ timidus. ſꝫ debet ſeruare mo
dũ. qꝛ virtus moralis illa cõſiſtit in medio. vt dicit Phũs. ĳ. Ethi.
Jn medio conſiſtit virtus. quare etiã dicit Horatius. Eſt modus in
rebus ſunt certi deniq̃ fines. Unde etiã metriſta. Omnibus adde
modum modus eſt pulcherrima virtus.

¶ **De continentia.**

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Continētiā ꝟo ſi diligis ſupflua circūcide. ⁊ deſideria tua ī animū cōſtringe. Cōſidera tecū q̄ꝫtū natura poſcat. ⁊ nō q̄ꝫtum cupiditas expetat.

Jſtud eſt capl'm terciū ⁊ ꝓncipale huius tractatus in quo Seneca poſtq̄ꝫ determinauit de duabus ꝟtutibus cardinalibus. ſ. prudētia ⁊ magnanimitate. hic cōſequēter determinat de tꝑantia ꝓuſq̄ꝫ de iuſticia. qꝛ iuſticia eſt ꝟtus ſcðm quā q̄s bene ſe hꝫ ad alias. ſ. ad iuſtas cōuerſationes cū eis habēdo. Tꝑantia aūt eſt ꝟtus ſcðm quā q̄s ſe hꝫ ad ſeipm̄ q̄ etiā cōtinētia dicit̄. Jntꝑantia (vt Tulio in tuſculanis q̄ſtionibus li. primo placuit) eſt oīm ꝑturbationū fons q̄ eſt a recta rōne defectio, Jpſa nāq̄ꝫ corpus exterminat. vicia congregat. hoīm intellectus deprauat. ſenſum hebetat. ⁊ ignominia ſtulticie deturbat hoīem. Sed tꝑantia. vt Tulius. j. retho. refert. eſt rōnis in libidine ⁊ in alios nō rectos impetus ſic moderata ⁊ firma dn̄atio. Jdeo deſiderare debemus tꝑantiā ⁊ amare. eo ꝙ ſine ea recte viuere nō poſſumus, ꝓpterea dicit Seneca in lr̄a. Tu debes amare continātiā. Nota duplex eſt deſideriū. quoddā eſt qđ ab appetitu intellectiuo orit̄ quotiēs virtutes ⁊ eternā beatitudinē deſideramus. ⁊ illud nō eſt freno conſtringēdū. Aliud eſt qđ ab appetitu ſenſitiuo ortū habet. quo videlicet mundanas voluptates ⁊ venereas delectationes deſideramus. ⁊ illud eſt conſtringēdū freno temperātie.

Si continēs fueris eo vſq̄ꝫ ꝑuenias vt teipſo cōtētus ſis nā qui ſibiipſi ſatis eſt cū diuicijs natus eſt. Jmpone cōcupiſcentie tue frenū. Oīa blandimēta que occulta voluptate animū trahūt reijce. Ede citra ſaturitatē. cum ſobrietate bibe. vita ebrietatem.

Hic Seneca ponit quatuor officia ad bonitatē temperatū ſpectātia. Quorū primū eſt ꝙ homo cōtinēs nō debet multū deſiderare. ſed cōtentari in his q̄ natura ſibi tribuit ⁊ que a natura inſunt. qꝛ natura modico cōtēta eſt. Vn̄ Catho. Cōmoda nature tibi nullo tꝑe deſūt. Si fueris contētus eo ꝙ tꝑa ꝓbent. Qđ etiā intelligit̄ hic cū dicit̄. Si cōtinēs fueris. Nā ille q̄ ſibiipſi contētus ⁊ ſatis eſt. cū diuicijs natus eſt. Ex illo elicit̄ ꝙ ille diues eſt q̄ contētat̄ in his que habet. Unde Eneas in epl'is. Non eīm ille pauper eſt q̄ parū habet ſed qui plus cupit. Secudū ſi tu vis vocari tꝑatus. tunc refrenare debes tua deſideria ⁊ amouere voluptates corꝑales. que vim rōnis ipſius intellectus abſoluūt. Unde Uirgilius. Trahit ſua quēq̄ꝫ voluptas Ex ipſis eīm nihil boni orit̄. qꝛ hoīes a ſapiētia retrahūt. Juxta illud

Hieronymi. Studio inſiſtere nõ poſſumus ſupabundantiã in mẽ
te cogitãtes. Terciũ ſi vis dici tpatus nõ comede citra ſaturitatez
ſed cũ mẽſura. ꝛ bibe vt non cõmittas ebrietatẽ. Uñ Ganfredus in
poetria noua. Qñ famẽ reficis dapibus non ſis ita plenus. ꝙ nihil
apponi queat ãplius. Et ſubdit. non tm̃ quãtũ poſſis. ſed quantuz
pdeſt. Uñ etiã Phũs in de ſecretis ſecretorũ ad Alexandruz ſic ait
Si vis eſſe ſanus nũꝗ ede ad ſaturitatẽ. nec bibe ad ebrietatẽ.

Obſerua te ne in cõuiuio vel in q̃libet vite cõitate imitae
beris. q̃s dãnare videaris. Nec pñtib⁹ delicijs inherebis
nec deſiderabis abſentes. Victus tibi ex facili ſit non ad
voluptatẽ. ſed ad cibũ accede. palatũ tuũ fames excitet
nõ ſapores. Deſideria tua pũo redime. Si ad naturã vi
uas. nunꝗ eris paup. Si alicui ſua nõ videnẗ ampliſſi
ma. ſi totius mũdi dñs ſit miſer eſt. Qui cũ paupṫate bñ
cõuenit diues indiceẗ. q: hoc tm̃ curare debes vt non de
ſinãt atq; ita quaſi ad exemplar diuinũ cõpoſitus. a cor
pore ad ſpiritũ q̃ztũ potes abducere te feſtina.

Hic Seneca ponit documẽta ad hoiem tpatũ ſpectãtia. Primũ
ſi vis dici tpatus tunc ſerua illud in qualibet ſocietate. ne damnes
illos quos imitaris. ſed potius ſit pre oculis dictũ Cathonis. Judi
ciũ populi nunꝗ contẽpſeris vnus. Nonnullis placeas dum vis cõ
temnere multos. Et ratio eſt. q: qui alios vilipẽdit ſipſũipſi vitupe
riũ acq̃rit. Sed quõ debet ſe habere patet in iſtis metris. Si fore
vis ſapiẽs tu ſerua q̃ tibi mando. Quid dicas. vel cui. cur. quomo
do. qñ. Secũdo ꝙ tu continẽs non debes inherere voluptatibus
pſentibus. nec etiã deſiderare abſentes delectationes. q: incõtinen
tiã generant. Seneca in epla ad Lucillũ. xxiiij. inq̃t. Ipſe volupta
tes in tormenta vertunẗ. epule crudelitatẽ afferunt. ebrietates neruo
rum. torporẽ tremoremq; libidines manuũ ꝛ articulorũ omniũ de
prauationẽ. Ideo Ualerius. li. vij. de Areſtotile loquiẗ. Utiliſſimũ
pceptũ ꝙ voluptates abeũtes conſideremus. Terciũ documentũ
debes eſſe modeſtus. q: victus moderatus honeſtatem corpis ꝛ aĩe
ſanitatẽ conſeruat. Ideo ꝛ modico debet eſſe victus. Tulius in pa
radoxis. Cum tibi deus vel mater omniũ natura dedit animum. ni
hil preſtantius. nihil pcioſius ſi recte eo vtaẗ. Turpe ergo eſt ſi te
ita proſternas vt nihil inter te ꝛ pecudẽ eſſe in paruo. hoc eſt debes
eſſe contentus in modico. ꝛ non nimiã curam gerere ſuper res tem

porales eo ꝙ caduce ſunt. temporales ⁊ tranſitorie.

Si cōtinētie ſtudes inſudare nō habita amene ſed ſalubriter. Nec dominū velis eſſe notū a domo ſed domū a domino. Nō tibi aſſcribas que nō feceris. nec maior q̄ʒ es videri velis. ⁊ hoc magis obſerua. Nec paupertas ſit tibi imūda. nec pſimonia ſordida. nec ſimplicitas neglecta. nec lenita languida. Et ſi res exigue ſint. nō tamen ſint anguſte nec tua defleas. nec aliena mireris.

Hic autor ponit alia officia continentie ad hoīem ꝯpatū ꝑtinentia. Quorū ꝓmū eſt ꝙ hō cōtinēs non dʒ habere amenas habitatiōes cōſtruere. ſ. in poſſeſſione ſua. nec velit eſſe notus a domo. ſʒ potius domū ab eo. Unde Tul. in. li. ij. officiorū. Ornāda vtiqʒ domus eſt. vt non ab ipā domo dignitas ſed a dn̄o habeať. Secn̄dū officiū eſt cōtinēs non debet ſibi vſurpare q̄ non fecerit. nec deſiderare dignior eſſe q̄ʒ eſt. Un̄ Ganfredus in poetria ſua. Non te magnifices nec te ſuꝑ ethera ponas. In hoc aūt reꝑhēdit autor duo vicia que ſunt deteſtanda. Primū eſt mendaciū eo ꝙ ille q̄ hoc fecerit mēdaciū cōmittat. qḋ fugiendū eſt. Un̄ Eneas in epl̄is. Nā veritate nihil conſtātius. mēdatio aūt nihil incōſtātius ⁊ inſtabilius. Scd̄o reꝑhendit vanā gloriā cū eni inanis eſt ⁊ trāſitoria eā cōtinēs fugere dʒ. Terciū officiū ꝙ ipā paupertas non dʒ ſibi eſſe immunda. deus eā diligit. Un̄ Iuuenalis in Satyra. Felices hoīes pauꝑ q̄s ſpūs ambit. Illos nunc ad regnū ſublime retrahit. Quartū officiū ꝙ parſimonia cōtinētis non dʒ eſſe ſordida. hoc eſt abſtinētia cōtinētis non dʒ eſſe fetida. qꝛ abſtinētia virtus eſt. Un̄ nomen parſimonie ſiue abſtinentie pōt accipi dupl̄r ſcd̄m beatū Tho. ij. ij. q. cxlvj. Uno mō ſcd̄m qḋ abſolutā ciborū ſubtractionē deſignat. ⁊ hoc mō non deſignat actū virtutis ſed eſt qḋdā indifferens. Alio mō ſcd̄m qḋ eſt regulata rōne. ⁊ illo modo deſignat habitū vel virtutis actuʒ Et diffinit ſic. Eſt moderata ſumptio ſiue ſubtractio cibi ſm̄ rōneʒ Et illa non dʒ eſſe ſordida quēadmodum eſt aliqua abſtinentia hypocritaruʒ ⁊ auarorum. Quintū officiuʒ eſt ꝙ continentis ſimplicitas non dʒ eſſe neglecta. hoc eſt humilitas continentis non debet eſſe tarda. Un̄ tunc ipā ſimplicitas dicit̄ eſſe neglecta qn̄ ipā nō facit bona opa. videlʒ quando q̄s aliter facit q̄ʒ ſua intentio eſt vt ſua ſimplicitate decipiet alios. Unde Alanus in ꝓuerbijs. Non teneas aurū totū qḋ ſplēdet vt aurū. Nec pulchrū pomū qḋlibet eſſe bonum.

Non eſt in multis ꝟtus ꝗbus eſſe videt᷑. Decipiūt factis lumina noſtra ſuis. Sextū ꝙ leuitas cōtinētis non debet eſſe languida. hoc eſt mobilitas animi nō dꝫ eſſe infirma ſeu leſa. Uñ tūc leuitas dicit᷑ ſeu languida qñ animus hoīs plus mouet᷑ ad mala. hoc eſt ad opationē rerū tp̄aliū ꝙ̄ ad ea que ſurſum ſunt. Septimū ꝙ continēs non debet anguſtiari, ꝓpterea qꝛ exigue ſibi ſunt poſſeſſiones. Unde Catho. Infantē nudū cū te natura creauit. Paupertatis onus patienter ferre memēto. qꝛ paupꝫtas habens leticiā admixtā. tuta eſt ⁊ ſecura. Octauū. ꝙ continēs ſua bona amiſſa non debet deflere. quia ſunt de dono fortune. Unde Seneca in ep̄la quadā ad Lucillum. Non eſt tutū qꝺ fortuna fecit tutū. q. d. munera fortune ſunt valde dubia. Ideo tp̄atus non debet triſtari de amiſſione rerū tp̄aliū. Nonū ꝙ continens aliena bona non debet multū extollere. ſicut cōſuetudo hoīm eſt. Unde Uirgilius. Fertilior ſeges eſt alieno ſemp̄ in agro. Uicinūq̄ pecus grandius vber habet.

Si cōtinentiā diligis. turpia fugito anteꝙ̄ eueniāt nec quēꝙ̄ aliū verberas pluſꝙ̄ te oīa tollerabilia p̄terꝙ̄ turpitudinē crede. A verbis quoq̄ turpibus abſtineto. nā licētia eorū impudicitiā nutrit. Sermones vtiles magis ꝙ̄ facetos ⁊ effabiles ama ⁊ rectos poti᷒ ꝙ̄ facūdos.

In hac pte Seneca ponit qnq̄ officia tp̄antie ꝗ̄ ad aliā ſpēm q̄ modeſta dicit᷑. Primū officiū ꝙ tu cōtinēs debes fugere turpia añ ꝙ̄ eueniāt. hoc eſt non ſolū effectū. ſed etiā affectū viciorū conſtringere

Scd̄m officiū tu continēs amplius nō debes corripe aliquē plus ꝙ̄ teipm̄. hoc eſt ꝑus debes te emēdare. ⁊ inde aliū ꝟberare. Unde Catho. Que culpare ſoles ea tu ne feceris ipe. Turpe eſt doctori cū culpa redarguit ipm̄. Unde duplex eſt verberatio. ſ. aīe ⁊ corꝑis. Aie eſt que ſe tenet ex pte anime. ⁊ de illa loquit᷑ hic magiſter. Alia eſt corꝑis q̄ ſe tenet ex pte corꝑis. ⁊ talis iterū fugiēda eſt. Terciū officiū ꝙ tu cōtinēs oīa que ſunt ſuſtinēda tolerare potes p̄ter turpitudinē. Uñ tēperatus a ꝟtute tēperantie ꝟtuoſus dicit᷑. ergo vitare debet q̄ oppoſita ſunt ꝟtuti. Et turpitudo eſt viciū in ſe turpis igit᷑ eſt fugiēda. Quartū officiū tu cōtinēs a verbis turpibus debes te abſtinere. qꝛ impudicitiā nutriunt. Uñ phūs in Ethicis. Unuſqꝫſq̄ q̄lis eſt talia opat᷑. Si ergo bonus ⁊ virtuoſus bona opat᷑. Si ergo turpis turpia opat᷑. Quintū officiū tu continēs diligere debes in ſermonibus tuis vtilitatē plus ꝙ̄ ornatū. Rō. qꝛ ſermōes vtiles edificāt intellectū. ſed facūdi impediūt inqſitionē veritatis. Iuxta illꝺ

Philo. pmo perihermenias. Poetice ꝛ oratorie orationes ſunt ob
linquēde. i. dimittēde. qꝛ potius impediūt i ꝟitatis inqſitiōe ꝙ pꝛuo
cāt. Jō Vincētius in ſpe. hiſto. li. vij. Turpe ꝛ valde male viciosuꝫ
eſt inferre ſniam delicatā. qꝛ a plꝛibus intelligi nō pōt, ꝓpterea tu con
tinēs debes diligere plus fructuoſos ſermones ꝙ facundos.

**Miſcebis interdū ſerijs iocos ſed tēpatos ꝛ ſine detrimen
to dignitatis ꝛ verecūdie. nā rephenſibilis eſt riſus ſi im
moderatus fuerit ꝛ ſi pueriliter effuſus ſi muliebꝛiter fa
ctus odibilē facit hoīem riſus aut ſupbus aut clarus aut
fatuus aut ex alienis malis ꝓuocatus.**

Hic Seneca ponit aliud officiū cōtinētie rōnis eiuſdē. Dicēs ꝙ tu
cōtinēs debes aliqñ imponere tue continētie iocus ꝓpter ſolatiū hu
mane vite. ſed moderatos ſic ꝙ nō excedāt honeſtatē cū mediū eſt
de ꝓpꝛia rōne ꝟtutis. vt dr̄. v. Ethic. qꝛ motus eſt norma virtutū. Et
riſus imoderatus eſt rephēſibilis. Si fuerit ꝓductus pueriliter. vel
ſupbus aut clarus aut malignus aut fatuus aut euocatus ex alienis
malis. qꝛ ſemp talis riſus facit hoīem odioſuꝫ. Unde riſus dr̄ pue
rilis. qñ qs ſolus ridet ſine morū maturitate. ſine cauſa. ſine oportu
nitate. Uñ Moralis. Nō ride ſolus nā riſus vnius oris. Fatuus vl
ſtultus reputat̄ oībus horis. Et riſus dr̄ muliebꝛis qñ qs ridet ſine
cauſa legitima. vt mulieres q̄ excitamēto laſciuie vel leuitatis ridere
ſolent. Riſus dicit̄ ſupbus qñ qs ridet ſubſanando. ꝛ ille generat
rancorē ꝛ odiū. Uñ Saluſtius. Odiū q̄rere extreme demētie. i. ſtul
ticie eſt. Riſus dicit̄ malignus qñ qs ridet de malefactis ſuis ꝑpe
tratis. vt Prouer. iij. Qui letant̄ cū malefecerint cōdēnant̄. Riſus
dicit̄ fatuus qñ qs ſemp ridet. Unde. Per multū riſum debes co
gnoſcere ſtultū. Dicit̄ aūt ꝓuocatus ex alienis malis. qñ qs ridet
in aduerſitatibus proximi quem tamen diligere ſicut ſeipm̄ debet.
Ideo peccat contra virtutem caritatis.

**Si ergo tempus iocos exigit hos quoqꝫ cū dignitate ſa
piēter gere vt te nō grauet quiſpiā tāqꝫ aſperū nec te con
temnet tāqꝫ vilem. Nec ſit tibi ſcurrilitas ſed grata vrba
nitas. Sales tui ſint ſine dente. ioci ſine vilitate. riſus ſi
ne cachinno. vox ſine clamore. Inceſſus ſine tumultu.
Quies tibi ſine deſidia erit. Et cū ab alijs ludit̄ tu ſancti
aliquid honeſtiqꝫ tractabis.**

Hic Seneca cōcludit ꝓpoſitū ſuū de riſibus ꝛ iocis. oſtendēs q̄lis

debet eſſe riſus ⁊ iocus ⁊ vnde primo ꝙ debet fieri ſcḋm exigentiā
tpis. cum oīa ſuum tempus habent. ⁊ ſuis ſpacijs tranſeant vniuer
ſa ſub celo. vt dicit Eccleſiaſtici ſic videlicet ꝙ ſit virilis ⁊ bonis mo
ribus euocatus ⁊ non pueriliter nec muliebriter. Deinde excludit
vanitatē dicens ꝙ ſcurrilitas non debet eſſe grata vrbanitas. Dicit
enim quis ſcurrilis qui truſis ⁊ nequitijs intendit. hinc inde currēs
ad congregationes ⁊ conuiuia hominum. vt eis poſſit ſe oſtendere
in ſua ſcurrilitate hoc eſt nequicia. Deinde ponit documenta di
cens ꝙ tui ſales debent eſſe ſine dente. hoc eſt tue reprehenſiones fie
ri debent ſine mordacitate inuidie. Unde ſales dicunt in plurali nu
mero verba amara ſeu reprehenſiones. Duplex eſt rep̄henſio. que
dam fit cauſa amicitie. videlz que procedit a fonte charitatis. quem
admodum pater rep̄hendit filium. amicus amicū. ⁊ illa eſt laudabi
lis. Alia eſt que fit cauſa odij vel inimicitie. ⁊ illam autor hic redar
guit. quia fit cum mordacitate. Et tui ioci debent eſſe ſine vilitate.
hoc eſt tue conuerſationes debent eſſe ſine malicia. Et riſus tuus ſi
ne cachinno hoc eſt ſine ſubſannatione. Unde cachinnus eſt riſus
inutilis. ⁊ dicit a con ⁊ hinnus ⁊ hoc ꝓpter dentes ꝗ vident albi in
riſu. vox tua debet eſſe ſine clamore. ⁊ inceſſus ⁊ tranſitus tuus ſine
ſtrepitu. ⁊ quies tua debet eſſe ſine pigricia. Uñ Catho. Plus vigi
la ſemꝑ ne ſomno deditus eſto. Nam diuturna q̄es vicijs alimēta
miniſtrat. Et cū ab alijs hoībus ludit tunc tu ſemꝑ ꝑtractare debes
aliq̄d honeſti negocij ⁊ opis. hoc eſt ꝙ homo virtuoſus nunq̄ꝫ de
bet habere animū diſſolutū. ſed ſemꝑ ſe occupare bonis operibus
vt dictum eſt ſupra. Non ſemper ſis in actu ⁊c.

Si continens es adulationes vita ſitq̄ꝫ tibi tam triſte laudari a turbibus q̄ꝫ laudaris ob turpia letior eſto quotiens diſplices malis. ⁊ malorum de te eſtimationes prauas ad veram tibi laudationem aſſcribe.

Hic Seneca ponit alia officia tꝑantie que ad modeſtiā reduci pñt
in q̄ꝫtū eſt ſp̄ēs tꝑantie. Et vult ꝙ continens debet fugere adulatio
nes. hoc eſt blādos ſermones. Seneca autor eſt li. iij. Qui enī ſapi
ens eſt minime adulationibus credat. Fictis enī ſermonibus venan
tur hoīes. ſicut ꝑ rhete ſiue ꝑ hamū capiunt piſces. Fugere ideo de
bet q2 ꝑuerſa laudatio eſt ⁊ vicium deteſtabile. vt pꝫ ꝑ eius diffini
tionē. Adulator eſt ꝗ ſupra modum virtutis in conuerſatione ho
minū nimium vult complacere hoībus alijs in ſermonibus vel fa
ctis. Ideo Tul. tuſculanis q̄ſtionibus li. viij. ait. A turba q̄ꝫtuꝫ po

tes te ſepera ne adulatoribus latus ꝓbeas . artifices ſunt ad cap'en
dum ſupiores. Jdeo dicit Seneca ꝙ valde deteſtabile eſt laudari
a turibibus. Qui ergo laudatꝛ a talibus ſignum eſt ꝙ ipſe etiã vicio
ſus extat. cũ omne ſimile diligat ſuum ſimile. Et Eccleſiaſtici. vij.
Jn diſplicentia eñ amicitia frangitꝛ. Tanta eſt eñ diſtantia inter
probos ⁊ improbos. quãta eſt inter virtutẽ ⁊ viciuꝫ. vt dicitꝛ in Ethi
cis. Jdeo debet gaudere vt vituperator a malis. ⁊ aſſeribere prauas
ſuſpitiones ad veram recommendationem.

Difficillimũ opus continẽtie eſt aſſentationes adulato
rum repellere. quorum ſermones animũ quadã volup
tate reſoluunt nullius ꝑ aſſentationẽ amicitiam merca
ris. nec ad tuaꝫ promerentem gratiã per hanc ad te adi
tum alijs pandas.

Hic Seneca ſubdit aliq̃ officia cõtinentie. Dicẽs ꝙ difficillimũ cõ
tinẽtie opus eſt. remouere aſſentationes adulatorum. cum q̃ſi natu
rale eſt laudem appetere. Nemo in ſuis negocijs optat vituperium
cũ eſt de rõne maloruꝫ. ſicut laus eſt de rõne bonoruꝫ. vt dr̃. j. Ethi.
Et dicit vltra ꝙ ꝑpatus amicitiã acq̃rere nõ dꝫ ꝑ aſſentationẽ. q: vt
dicit Tul. li. iij. retho. Aſſentationes dulcia principia ⁊ iocunda ha
bent exitus autem amariſſimos. Jdeo acq̃rere non debet nec ꝑmit
tere alijs ſuã amicitiã gra ia ⁊ adulationis ⁊c.

Nõ eris audax nec arrogãs nec ꝑtinax ſũmittes te. Ne
ꝑijcies dignitates grauitate ſeruata. Ammoneberis li
benter ⁊ reprehẽderis patienter. Si merito obiurgaue
rit te aliquis ſcito ꝙ ꝓfuit. Si imerito ſcito ꝙ ꝓdeſſe vo
luit. non eñ acerba ſed blanda verba timebis.

Poſtq̃ꝫ determinauit de adulatione ꝑ quã animus ĩ ſupbia mergitꝛ
Hic cõſequẽter ponit documẽta ꝑ que poſſumus effugere ſupbiam
q: nihil acrius cruciat nil moleſtius arguit q̃ꝫ ipſa cum ſit peſtis oc
culta. viciorum origo. vt oĩm malorũ iniciũ. ſicut humilitas iniciuꝫ
eſt oĩm bonorum. Jdeo hic autor ponit documẽta cõtra eã. Et vult
ꝑmo ꝙ hõ ꝑpatus nõ debet eſſe auda: hoc eſt nimis ꝓ̃ſumptuoſus
quia talis audacia ducit hominem in multa pericula corporis ⁊ ani
me. Nec debet eſſe arrogans. hoc eſt ſuperbus. quia ſupbia inficit
oĩa bona. Unde Genfredus in noua poetria. Fel modicum totum
mel amaricat vnica menda id eſt macula totalem faciem deformat.
Etiam deus homini ſuperbo reſiſtit ergo ſupbiã fugere debemus

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Et ſubdit ꝙ homo tp̄atus etiā debet habere humilitatem. qꝛ ſcd̄m euangeliſtā in euāgelio. Qui ſe humiliat exaltabit. Jdeo dicit beatus Petrus. Eſtote ſubiecti omni humane creature ꝓpter deū. Et tu continēs non debes iactare te ex humilitate aliq̄. hoc eſt te laudare. vñ Prouer. xxvij. Sermo laudet te alienus ⁊ nō os tuū. extraneus ⁊ nō labia tua. Et idez in. vj. ca. Qui odit increpationes ſtultus eſt. Jdeo hic dicit Seneca ꝙ cōtinēs dz libēter ſuſtinere āmonitiones Cū aūt aliq̄s increpauerit te merito. ſcire debes ꝙ talis ꝓfuit tibi. ſi aūt imerito ſcias ꝙ voluit tibi ꝓdeſſe. ideo nō debes timere acerba verba ſed blanda. Vñ Salomon ꝓuer. xxvij. Meliora ſunt vulnera diligentis q̄z fraudulenta oſcula odientis.

Eſto viciorū tuorū fugax ipſe aliorū vero nec curioſus ſcrutator necz acerbus rep̄hēſor. ſed ſine exprobatiōe corrector. ita vt āmonitionē ſp̄ caritate ⁊ hilaritate p̄uēias

Hic Seneca ponit documēta per que poſſumus fugere ſup̄biam. Et dicit ꝙ tu continens debes eſſe viator tuorum viciorū. qꝛ nihil peius eſt viciīs. vt dicit Ouidius li. Faſtorū. Nec etiā curioſus inquiſitor aliorū viciorū debes eſſe. qꝛ multa mala exinde oriunt. Necz reprehenſor acerbus eſto. hoc eſt crudelis corrector. ſed antecedere debet ammonitio charitatis ⁊ hilaritatis. hoc eſt ex inuidia aliū corrigere non debes. ſed ex dilectione.

Erori facile dato veniā. nec extollas quēq̄z. necz deiicias. dicentiū eſto tacitus auditor auditorū ꝓmptus repetitor. te querenti faciliter rn̄de. Contēdēti facile cede. nec ad iurgia ſiue diſceptatiōes deſcēde cito ⁊ ſi que ſunt rōne remone.

Hic autor ponit alia officia ad ſpēs tp̄antie ſe extendētia. Et vult p̄mo ꝙ tu cōtinēs faciliter debes dare veniā errāti. hoc eſt indulgentiā ⁊ grām. qꝛ magnū donū animi eſt. vt dicit Varro in ſententūs ſimiliter Terētius. Magna ps pietatis eſt indulgere erranti. Jdeo ꝓmptus debes eē ad dandā veniā. Nec aliquē extollere debes ꝓpter nimiā laudationē. Vñ Horatius in ep̄lis. Qualē cōmendas aſpice atq̄z iterū aſpice. ne mox incutiāt aliena peccata pudorē. Necz aliquē deꝓmere ꝓpter nimiā vituperationē. Vñ Tul. in tuſculanis. Stulticie ꝓpriū eſt aliorū cernere vicia ⁊ obliuiſci ſuorū. ſed mediū ⁊ modū ſerua. Juxta dictū Ludolphi. Oībus adde modū modus eſt pulcherrima virtus. Et tu cōtinens eſto tacitus auditor loquentium ⁊ paratus repetitor auditorū. hoc eſt ꝙ tu cōtinēs tacite audire debes

verba que dicunt᷑. Et te interroganti faciliter reſpōde. hoc eſt igno rantē informare debes de dubijs q̄ ipſe a te querit. Et ſubiungit ꝙ continēs nō debet aggredi ad iurgia ſiue diſcentiones ſed te remo uere cum ratione. hoc eſt ꝙ concordiā facere debes inter litigantes. quia concordia nutrit amorem. vt dicit Catho ꝛc.

Si cōtinens es animi ⁊ corporis tui motus obſerua. ne in decori ſint nec illos ideo cōtinens quia latent nam nihil differt ſi nemo videat cū tu ipſe videas.

Hic Seneca ponit alia documēta ⁊ ſpēs cōtinentie ſe extendentis. Et dicit ſi tu ꝯpatus es debes refrenare appetitus animi tui ⁊ cor poris ne ſint indecentes. Et ſciēdū ꝙ duplex eſt appetitus. videlꝫ ſenſitiuus ⁊ eſt q̄ inclinat hoiem ad rem delectabilē ⁊ corruptibilē. Sed intellectualis eſt q̄ inclinat hoiem ad acquirendū bonū intel lectuale vt virtutes ⁊ ſcie. Et ambos cuſtodire debet ꝯpatus homo cum ratio ſemꝑ deprecat᷑ ad optima. ſenſus vero ad mala. ſ. ad dele ctationes corporales ⁊ res corruptibiles.

Mobilis eſto nō leuis conſtās nec ꝑtinax alicuius rei te habere ſciām ignotū necnō moleſtū ſit oēs tibi pares fa cies inferiores ſupbiendo non contēnes ſuperiores. recte viuendo non metuas. In reddenda officioſitate ne ſis neglitens neqꝫ acerbus exactor appareas.

Hic Seneca ponit alia officia ⁊ ꝓprietates ꝯpantie in q̄bus breues ⁊ vtiles innuit doctrinas. vt pꝫ in lr̄a. Dicit p̄mo ſic ꝙ homo ꝯpatus debet eſſe mobilis. Vn̄ homo dupliciter dicit᷑ eſſe mobilis. Uno modo corꝑaliter. videlꝫ q̄ faciliter ⁊ leui occaſione mouet᷑ de loco ad locū. Et talis ꝓprie dicit᷑ incōſtans. Incōſtantia aūt vicioſa eſt ex cauſa erroris. vt dicit Boe. in li. de diſciplina ſcolariū. vbi de filio in cōſtantie in exemplū ſuos actus tradidit. vt cōſi ātes in negocijs no ſtris ſimus ⁊ ab eo cōſtantiā ſeruare diſcimus. Scd̄o mō homo dꝫ eſſe mobilis ſpūaliter. videlꝫ q̄ mouet᷑ ad aliq̄ facienda cauſa ⁊ rōne exigente. ⁊ de illa mobilitate loquit᷑ hic Seneca. Et dicit ꝙ ꝯpatus dꝫ eſſe flexibilis ad ꝑagēdū bona ⁊ nō debet eſſe leuis. hoc eſt incō ſtans ⁊ inſtabilis ſed potius firmus ⁊ perſeuerās in bono. qꝛ ſcd̄m Iſidorū. Salus inchoanti ꝓmittit᷑. ꝑſeuerāti aūt dat᷑. nō eīn beatus eſt q̄ aliqd̄ bonū inchoat. ſed q̄ ꝑſeuerāter terminat. Nec ꝯpatus dꝫ eſſe ꝓprie opinionis. ſed aliqn̄ conſilia aliorū accedere debet. Iuxta illud Cathonis. Nullius ſenſuꝫ ſi ꝓdeſt contēp ſeris vnq̄. Et ſubdit ꝙ cū ꝯpatus poſſidet ſciam. alios libenter informare debet ⁊ nō ha

dere tedĩũ in informãdo. Un̄ Bern̄. Puerũ ignorantẽ informans nõ minus facit q̄ꝫ q̄ indigenti panẽ pbet. Ideo eſſe Alanus in puerbijs. Non minus is peccat q̄ cenſum condit in agro q̄ꝫ q̄ doctrinã condit in ore ſuo. Et pꝛelatus dꝫ eſſe humilis cũ ipſa humilitas exaltet. Nec dꝫ contẽnere inferiores. Etiaꝫ non dꝫ timere ſuperiores cum recte viuit. Un̄ Catho. Cũ recte viuas ne cures verba malorũ. In officioſitate reddẽda non debet eſſe tardus neqꝫ acerbus correctoꝛ ſuperiorũ. Unde Iſidorus. Sic ſe habere debet ſuperioꝛ erga ſuos ſubditos vt ipſe plus diligatur q̄ꝫ metuatur.

Cunctis eſto benignus. nemini blãdus. paucis familiaris. oĩbus equus eſto. ſeverioꝛ iudicio q̄ꝫ ſermone. vita q̄ꝫ vultu clemẽtie cultoꝛ. ſeuicie deteſtatoꝛ. bone fame ſeminatoꝛ. nec inuidus aliene.

Hic Seneca ponit alia officia temperantie cũ prioribus et ſequentibus aliq̄liter cõuenientia. Et vult primo q̄ tu continẽs oĩbus hoĩbus benignus eſſe debes. Sicut dicitur etiã i euãgelio. Eſtote miſericordes ſicut et pater veſter miſericors eſt q̄ in celis eſt. Siliter habetur Math. xj. Diſcite a me q2 mitis ſum et humilis corde. Et nemini debes eẽ applauſiuus. nec oĩbus aures tuas cõmittere. vt habetur in vitis philoſophorũ ca. xxix. Et tu continẽs paucis hoĩbus debes eſſe familiaris. Iuxta illud Therentij. Nam nimia familiaritas contẽptum parit. Siliter Plautus. Nemini te nimis ſodalẽ facias. Un̄. Qui nimis humilis eſt pro ſtulto reputatur. Et ſubdit q̄ continens oĩbus hoĩbus equus eſſe debet. et ſeverioꝛ in iudicio q̄ꝫ in ſermone. ſiliter in vita q̄ꝫ in facie crudelioꝛ. amatoꝛ pietatis. q2 continens a virtute temperantie virtuoſus dicitur. Dicitur ergo clementiã habere debet et autoꝛ bone fame eſto. hoc eſt vbicũqꝫ venies ibi ſemper bonũ de primo pferre debes et non malũ. Culpatoꝛ enim hoĩm non eſt verus recõmẽdatoꝛ. Et deteſtatoꝛ eſſe debes crudelitatis et nõ inuidioſus fame alterius nam hoc iuſto iudicio dei contigit q̄ q̄ conatur lumen aliene fame in alijs deſtruere ſeipm̄ deſtruit. vt dicit Alanus in de planctu nature pſa. vij. Sicut papilio volitãs circa lumẽ ipſum extinguit et ſeipſum cõburit. ita inuidia aliene fame. Inuidia enim vt dicit Phũs in ſecretis ſecretorũ detractionẽ generat. Ideo conſolatur nos Salomon in puerbijs. xxiij ca. di. Ne comedas cũ hoĩe inuido et ne deſideres cibos eius. qm̄ in ſilitudinẽ arioli et cũ coniecturis eſtimat qd̄ ignorat comede et bibe dicet tibi et mens eius non eſt tecum.

Rumoꝛibus criminibus ſuſpitionibus. minime credulus ſis ſed potius malis que per ſpeciem ſimplicitatis ad

nocendũ aliq̃uibꝰ ſurrexerint honorẽ ſurripientes. oppo
ſitiſſimus ſis ad iram tardus. ad miſericordiã pronus.
Hic Seneca ponit aliqua officia cũ prioribus aliq̃liter cõuenientia
ꝛ vult primo ꝙ tu cõtinens non cito credere debes fabulis ꝛ rumo
ribus vulgariũ. Juxta illud Cathonis. Noli tu cuidã referẽti crede
re ſemper. Exigua eſt tribuẽda fides qꝛ multi multa loquunt. Nõ cre
dat cuiq̃ʒ ſi multa loquit. ꝛ hoc ideo qꝛ in multiloq̃o raro deeſt mẽ
daciũ. vt dicit Prouer. x. Ideo minime credulus ſis. nec etiã credere
debes criminibus. hoc eſt diffamationibus. qꝛ vt dictũ eſt ꝓcurator
bone fame ꝛ ſeminator eſſe debes. Illi aũt cõtrarius eſſe debes qui
mittit ſurripere bonã famã. videlʒ q̃ per ſpẽm falſam veniunt ad no
cendũ aliq̃bus. Et tu minime credulus eſſe debes ſuſpitionibus. naʒ
ſuſpitio ſcḋm Tul. eſt q̃ñ ex malis iudicijs procedit. Contingit aũt
ſuſpitio tribus modis. Primo quando q̃s in ſeipſo malus eſt. q̃ũ
ipſe quaſi cõſcius ſue malitie malũ de alio opinat. Scḋo quando
aliquis efficit malus ad alterum. quia de inimico ex leuibus ſignis
q̃s mala opinat. Tercio ex magnis experimẽtis. ꝛ ſic Philoſophus
dicit ꝙ ſenes maxime ſunt ſuſpecti. qꝛ multotiẽs experimentũ habẽt
Et ſubdit Señ. Tu continẽs ꝓnus eſſe debes ad miſericordiam ꝛ
lentus ad iraʒ. Nã ira vt dicit Phũs. vij. Ethi. macerat corpus. Se
neca in li. ij. de ira. Nihil velocius ad inſaniã q̃ʒ ira. ideo eſt fugiẽda.
Etiã ideo qꝛ corrumpit ſubiectum ꝛ vitam diminuit.
In aduerſis eſto firmus. in proſperis cautus ꝛ humilis
occultator virtutũ. Sicut enĩ viciorũ vane glorie con
temptor. ꝛ horũ quibus preditus es nõ acerbus exactor
eſto. Nullius imprudentiã deſpicias. Rari ſermonis
eſto. loquentiũ patiẽs auditor. Seuerus non ſeuus. Hi
lares non ſpernas. Sapientie cupidus ꝛ docilis. Que
noſti ſine arrogantia poſtulanti imptire que neſcis ſine
occultatione ignorantie tibi poſtula impartiri.
Hec eſt vltiã ps huius capli de tꝑantia in q̃ Seneca ꝑlima officia
tꝑantie ſupaddit cũ repetitiõe quorũdã ꝑhabitorũ. Et vult pͥmo ꝙ
tu cõtinẽs firmus eſſe debes in diffortunijs vel aduerſitatibus ꝛ cir
cũſpectus. Unde Catho. Cũ fueris felix q̃ ſunt aduerſa caueto. nam
vltima raro correſpondent primis. Ideo etiã Señ. li. viij. de natu
ralibus ſic dicit. Neſcis fortuna quieſcere nũc leta nũc triſtis. Debet
igit nemo in ꝓſperitatibus gaudere. neq̃ʒ in aduerſitatibus deficiat
Et ſubdit ꝙ continens debet eſſe humilis occultator ſuorũ virtutũ.

hoc eſt nō debet querere gloriā vanā de ſuis virtutibus. nā glorla la
bilis eſt. vt dicit mgr̄ Sen̄. in ep̄la quadā ad Lucil. Quid de vanis
gloriaris hoībus q̄ꝛ mīme ꝓdeſt. ideo cōtēnere debes vanā gloriā.
q̄ꝛ faciliter decidit ſicut flos. Tul. ij. offi. Et ſubdit ꝙ cōtinēs etiam
nō dꝫ eſſe crudelis exactor vel corrector illorū hoīm q̄bus antepoſi
tus ⁊ prepoſitus eſt in dignitate. ſcd humilis vt prius patuit. Necꝫ
etiā cōtinēs alicuius inſipiētiā ſpernere dꝫ. Nā magna miſericordia
eſt miſerere inſipiētis. vt dicit Platinus phūs. Et cōtinēs pauca lo
qui dꝫ. ⁊ illa q̄ loquit᷑ debēt eſſe vera. Juxta illud Moral᷑. Sermo
breuis verus tuo ꝓcedit ab ore. Silr̄ Catho. Nō ſis vētoſus ⁊c. Et
dꝫ eſſe cupidus ſapie. Nā nihil vtilius hoībus in hac vita eſt q̄ꝫ ipſa
q̄ꝛ diſponit oīa. vt dicit᷑ Sapie. viij. Et vitā quietam efficit. vt dicit
Seneca ad Lucil. Et cōtinēs dꝫ eſſe docilis. hoc eſt diligēter dꝫ in
ſiſtere ſtudio. Quare dicit Seneca. lxxviij. ad Lucil. q̄ꝫdiu viuas tā
diu diſcas. Vn̄ Catho. Inſtrue p̄ceptis aīm nec diſcere ceſſes. Nā ſi
ne doctrina ⁊c. Etiā cōtinēs imꝑtire dꝫ illō qō pōt poſtulāti. cuius
rō ante habita eſt. Et ea q̄ tu ignoras ſine verecūdia inq̄re ab alijs.
Nā ꝑ hic animus tuus eleuat᷑. vn̄. Sepe rogare rogata tenere reten
ta docere. Hec tria diſcipulū faciūt ſuꝑare mgr̄m. Ideo non debes
vereri de inq̄ſitione. nec occultare tuā ignorantiam. Nō em̄ viciū eſt
nihil ſcire. ſcd nihil diſcere velle.

¶ De iuſticia.

IVſticia poſt hec virt⁹ eſt. Quid aūt eſt iuſticia
niſi tacita nature cōnexio. in adiutoriū multoꝝ
adinuēta. Et quid eſt iuſticia niſi nr̄a ↄſtitutio
ſeu diuīa lex ⁊ vinculū hūane ſocietatis. In hac aūt nō
exiſtimam⁹ quid expediat. expedit illa q̄cq̄d dictauerit.
Iſtud eſt vltimū ⁊ p̄ncipale capl̄m huius totius libelli Senece in
q̄ determinat᷑ de vltima v̄tute cardinali. ſ. iuſticia. Et diuidit᷑ in du
as ꝑtes. In p̄ma ꝑte ponit Seneca diffinitionē. in ſcōa ꝓprietates ⁊
officia iuſticie. ibi. Si q̄s ⁊c. In p̄ma ꝑte innuit᷑ p̄mo ꝙ iuſticia eſt
virtus. ſcōo cuiuſmodi virtus eſt iuſticia. tercio ꝙ ipſa eſt vtilis. ⁊ il
la patēt in textu ſcōm ordinē. Añq̄ꝫ de his in ſpāli aliq̄d dicet᷑. pre
mittēda ſunt q̄dā generalia pro noticia ſequētiū hn̄da. Et ſunt tria.
Primū ꝙ iuſticia reſpicit ea q̄ fiūt in cōicationibus humane vite. vt
dicit Phūs. v. Ethi. Silr̄ mgr̄ hic in lr̄a qn̄ dicit ꝙ ipſa ſit repta in
adiutoriū multorū. Quicq̄d em̄ rō licitū eſſe dictat hic ꝓſequēda eſt
ex recta rō dictat in humanis cōitatibus vite neceſſarijs eq̄litatem ⁊

eq̄tate ergo merito eq̄tas ſeruāda eſt q̄ ꝓpriū obiectū eſt iuſticie. Se
cundū ṗncipale eſt in q̄ conſiſtit iuſticia ⁊ q̄s ꝓprius eius actus eſt.
Proprius eīm actus ipius eſt reddere vnicuiq̄ qđ ſuū eſt. Nā mate
ria iuſticie eſt oꝑatio exteriorū ſ̄m ꝙ ipa vel res que ꝑ eā agitur ſit re
ſpectu alterius. Propriū eīm cuiuſcūq̄ eſt ꝙ ſibi datur ſ̄m eq̄litatē ⁊
ꝓportionē iuſticie. ergo ꝓprius actus iuſticie eſt reddere vnicuiq̄ qđ
ſuū eſt. Terciū eſt de q̄ditate ipius iuſticie. vñ ipa ſic notificatur ſ̄m
Ambro. in li. de officijs. Eſt q̄ vnicuiq̄ reddit qđ ſuū eſt. alienū nō
vendicat. vtilitatē ꝓpriā nō negligit. vt cōem eq̄tatē cuſtodiat. Eadē
ſ̄m btm̄ Tho. in. ij. ij. q. lviij. ſic diffinitur. Eſt conſtās ꝑpetuaq̄ volū
tas. vnicuiq̄ qđ ſuū eſt tribuēs. Siliť a philo. v. Ethi. Eſt habitus
ſcđm quē aliq̄s dicitur oꝑatiuus ſcđm electionem iuſti.

**Quiſq̄s hāc ſectari deſideras. Primo deū time ⁊ eū ama
vt ameris ab eo. Amabis aūt deū ſi mutaberis eū in hoc
aūt oīb⁹ velis ꝓdeſſe. nulli nocere. Et tūc cūcti appella
būt te virū iuſtū ⁊ oēs te ſequuntur. venerabuntur ⁊ diligēt.**

In hac ꝑte Sen̄. ponit ꝑtē executiuā ponēdo ꝓprietates ⁊ officia iu
ſticie dicens ṗmo ꝙ ſectator iuſticie ṗncipaliter dꝫ timere deū. Vñ
ꝓuer. xxiij. In timore dñi eſto tota die. nā initiū ſapīe eſt timor dñi
Eccle. j. Nam timor dñi vt ibidē dicitur gloria ⁊ gloriatio ⁊ leticia eſt.
Ideo deuꝫ timere debemus vt amemur ab eo. Ideo etiā diligere p̄
oībus debemus eū. vñ Catho. Si deus eſt animus vt nobis carmi
na dicunt. Hic tibi p̄cipue ſit pura mente colendus. Ille aūt amat
deū q̄ imitatur eū in ſuis mandatis. In hoc vt oībus ꝓficuus velit eē
⁊ nulli damnū inferre. qñ q̄s hoc facit tunc oēs hoīes appellabunt
eum viruꝫ iuſtum ⁊ ꝑfectum. ⁊ oēs ſequuntur ⁊ amant eum.

**Juſt⁹ eīm vt ſis. nō ſolū nō nocebis. ſed etiā nocētes ꝓhi
bebis. Nā nulli nocere nō eſt iuſticia. ſꝫ ab alienis abſti
nētia. Ab his ergo incipe ⁊ nō auferas niſi ad maiora ꝓ
ueharis. Etiā aliena ablata reſtitue. Raptores quoq̄
ipſos ne ab alijs timendi ſint. caſtiga ⁊ ꝓhibe ⁊ coherce.**

Hic Seneca ponit alia officia iuſticie. d. non ſolū in hoc cōſiſtit iu
ſticia vt nulli noceas. ſed etiā ꝓhibere nocētes. Nā nulli nocumētuꝫ
inferre ꝓprie dicta nō eſt iuſticia. imo reqrit̄ cuſtodia ab alienis ma
lis. ergo ab his documētis debes incipe ⁊ nō ceſſare donec ad maio
ra ꝓueharis. Etiā nō ſolū aliena ablata reſtituere debes imo etiā
ornamenta q̄ fuerunt poſſeſſa ⁊ relicta. vt dicit beatus Tho. in. ij. ij. q.

ꝑeſ. Et caſtigare debes ⁊ ꝓhibere ipſos raptores ne ad alios hoīes iā ſint formidādi. q: in hoc cōſiſtit ꝓprius actus iuſticie vt viſum eſt.

Ex nulla vocis ambiguitate ꝯtrouerſiā nectas. ſed animi qualitatē ſpeculare. nihil tibi interſit an affirmes vel neges. De religione ac fide ſcias agi vbicūqꝫ de veritate tractat᷑. Nam ⁊ ſi deus in iureiurando innocet᷑ ⁊ inuocanti teſtis non erit tamen inde non tranſcas veritatem nec iuſticie tranſilcas legem.

Hic Señ. ponit alia officia ad habitū iuſticie ꝑtinētia. ⁊ vult ꝑmo ꝙ hō iuſtus de dublo ſermone diſceptationē facere nō dꝫ. hoc idem Catho in ſuis dogmatibus. Iratus de re incerta cōtendere noli. Nā hoc ꝓpriū eſt ſtultorū. vt dr̄ puer. xviij. ca. Labia ſtulti imiſcent ſe rixis ⁊ os eius iurgia ꝓuocat. Et ſubdit Señ. ꝙ q̄litatē animi inſpicere debet iuſtus. ſic videlꝫ ꝙ ſit inſecutor bonorū morū. Et ſcire debes ꝙ iſte tractatus eſt de religione ⁊ fide. iō ſeruāda eſt vbicūqꝫ tractat᷑ de veritate. ⁊ ſi deum in iureiurādo inuocaueris. ⁊ nō tibi teſtis fuerit, ꝓpterea nō debes ꝑtrāſire v̄itatē nec ſtatutū iuſticie. Nā poſt deū ipā veritas colēda eſt. et vult Pithagoras q̄ ſola deo hoīes ꝓximos facit. Ideo phūs Empedocles inq̄t. Caue ab his q̄ veritatē nō ſeruāt. ideo nūq̄ꝫ recedere debes a lege veritatis nec iuſticie.

Nō ſi aliqñ coacteris mēdacio vti. vtere nō ad falſi ſꝫ ad veri cuſtodiā. Et ſi ꝯtigerit veritatē mēdacio redimere nō mētieris ſed poti⁹ excuſabis. q: ibi honeſta cā eſt. Iuſtus ſecreta nō ꝓdit. tacēda eñi tacet. ⁊ loquēda loquit᷑.

Hic Seneca ponit alia officia ad habitū iuſticie ꝑtinentia. volens ꝙ ſi aliqñ cōpulſus fueris aliqñ frui mendacio. vti debes ad conſeruationē veri ⁊ nō falſi. nā ad iuſticiā nos nati ſumus vt dicit Tul. i li. j. Nihil p̄ſtātius q̄ꝫ intelligi nos ad iuſticiā eſſe natos. nō eñi opinione ſed natura ius inſtitutū eſt. cū aūt iuſtus dr̄ q̄ſi ius ſeruās vti dꝫ ad cōſeruationē veri ſermonis ⁊ ꝓpter vtilitatē mendacij. Mendaciū aūt ſcdm ſe maluꝫ eſt ⁊ fugiendum. vt dicit phūs. iiij. Ethic. Vnuſquiſqꝫ qualis eſt talia facit operat᷑ ⁊ viuit niſi gratia alicuius operet᷑. Si aūt cōtigerit nos vti mendacio ꝓpter vtilitatē ꝓximi ⁊ non ꝓpter deceptionem vel gratia lucri mendaciū prauum non eſt ⁊ ſi hō iuſtus nō manifeſtat ſecreta iuſtus dicit᷑. Sed fatui faciunt oppoſito modo. de q̄bus Alanus. Stultior eſt ſtulto qui mandat balſama cribro. Et verbis pleno verba tacenda viro.

At illi alta eſt pax ⁊ ſecura etiã trãquillitas. vt dix illi a
malis vincunť. ab iſtis aũt mala vincanť. Hec ergo ſi
ſtudere curaueris let9 ⁊ intrepidus finẽ tui curſus expec-
tabis triſticiã hui9 mũdi hilaris deſpicies ⁊ tumultuoſa
expectabis quiet9 ⁊ ad extrema ſecurus ꝑperabis
Hic cõſequẽter oñdit Señ. ꝙ ſũma reqes ⁊ alta pax ſeu ſecura trã
q̃llitas illi hõi exiſtit videlʒ iuſto. q̃ tacenda tacet ⁊ loq̃nda loq̃t. Et
cũ mali hoĩes fugauť a malis. tũc ipſe oĩa fugat mala. Et ergo infert
Señ. Si iuſtus curã habuerit ĩ ſtudẽdo ⁊ retinẽdo ea q̃ dicta ſunt
de iuſticia. iſte tutus ⁊ letus expectare põt terminũ ſue vite. ⁊ omnia
huius mundi refutat videlʒ triſticiã ⁊ tumultuoſa ſuſtinet ⁊ gradieť
tutus ad extrema vite ſue. Nam iuſticia ſʒm Mercuriũ eſt vocatio
dei. Cuʒ aũt illa duo officia retinet que ponit Lactan. in li. de vero
cultu dei. videlʒ coniungi deo ⁊ homini. primũ videlʒ deo cõiungi
religio nuncupať. Scđm aũt humanitas eſt ſecure ⁊ hilariter ꝑpe
rare põt ad extrema iudicia ꝓpter iuſticiã homo.

¶De menſura ⁊ moderatione prudẽtie

HIs ergo cõſtitutionib9 hec q̃tuor ṽtutũ ſpẽs ꝑfe
ctũ te faciũt virũ ſi mẽſurã rectitudinis haruʒ
equo viuẽdi fine ſeruabis. Nã ſi prudẽtia termĩ
nos ſuos excedet. callid9 pauid9 acuminis eris ĩgenij inue
ſtigator latẽtiũ q̃liũcũqꝫ noxiarũ oſtẽtator vocaberis ĩ
imic9 timid9 ſuſpicatiõib9 attent9 ſꝑ aliq̃d timẽs ſꝑ aliq̃d
q̃rẽs. ſꝑ aliq̃d exiſtimãs ⁊ ſubtiliſſimas ſuſpicatiões tu-
as ad rephẽſionẽ alicui9 impigẽs admiſſo notaberis di
gito aſtu plen9 vſipellis ſimplicitatis inimic9 ꝯtẽplatorqꝫ
culpa ⁊ poſtremo vno noĩe a cũctis mal9 vocaberis hõ
Poſtq̃ʒ Señ. determinauit ſpecifice ⁊ ſigillatim de q̃tuor ṽtutibus
cardinalibus. videlʒ de prudẽtia. magnimitate. cõtinẽtia ⁊ iuſticia.
Hic cõſequẽter ponit epilogationẽ harũ ṽtutũ. ⁊ hoc ꝓpter meliorẽ
habendã memoriã. Et p̃mo ponit recapitulationẽ prudẽtie. Scđo
magnimitatis. Tercio cõtinẽtie. Quarto iuſticie. Et ꝑter patebũt ꝑ
ordinẽ in ꝓceſſu lr̃e. Epilogãdo dicit ſic. His ergo inſtitutionibus
⁊c. q. d. ꝙ ille q̃tuor ṽtutes cardinales cũ officijs earundẽ. faciũt te
virũ felicẽ ⁊ ꝑfectuʒ. ⁊ hoc eſt verũ ſi viues ſʒm menſurã rectitudinis
vñ Señ. ĩ epl'a. lxxviij. ad Lucil. hec inq̃t. Hoc optimuʒ hʒ ĩ ſe ge
neroſus aĩus ꝙ excitať ad honeſta magnarũ rerũ ſpẽ ad ſe vocať

⁊ attollit docilesq natura nos edidit sed rōnē imꝑfectā dedit q̄ ꝟtu
tibus ⁊ scīētijs ꝑfici pōt. A ꝟtutibus eni mores fiūt. a moribus vir
tus ꝑficit vt dicit Policrates li. v. ⁊ Aug. de ciui. dei li. ij. c. xxj. nar
rat situ ꝟsuz. Moribus antiqs res stat romana virisq. q̄ versus ni
bil aliud p̄tēdit nisi ꝙ ille q̄ modū seruat ī ꝟtute ⁊ ꝑseuerat. ille oīa
bn̄ regit. qs aūt amator cupit eē ꝟtutis speculet ne termīos excedet.
qꝛ q̄ excedit terminos prudentie. ille erit callidus ⁊ etiā pauidus. vt
ꝑꝫ in lr̄a. ⁊ postremo ab oībus hoībus vno noīe ꝑuersus nō dicet.

In has ergo maculas prudentia immoderata ꝓducit. quicūqꝫ in ea mediocriter laute ꝑsistit nec obtusum habet in se aliquid nec versutum.

Hic cōsequēter Sen̄. cōclusiue on̄dit ꝙ si qs imoderatā prudētiā
sequit ille sciat ꝙ in has maculas. i. in hec vicia iā dicta labit. Qui
aūt mediocriter ī ea cōsistit. hoc est modū seruauerit ille nihil ꝟsutū
nec obtusuz hꝫ. Nā ipa vt dicit Platinus ꝑhi. in li. quē scꝑsit de mo
ribus. est ad rōnē norma q̄ cogitat singula ꝑseuerare. ac nihil p̄ter re
ctū facere velle humanis actibusq diuinis arbitrijs ꝓuidere.

De moderanda fortitudine.

Magnanimitas aūt si extra modū suū se extollat faciet virū minacē inflatū turbidū inquietū ⁊ in quascūqꝫ extollētias dictorū aut factorū neglecta honestate festinū qui momentis oībus supercilia erigens vt bestiarius etiā decidendus. Nā quieta excitat aliū ferit alium fugat.

Hic sen̄. ponit recapitulationē magnanimitatis volēs si qs aūt extra
modū se extollat. tūc ipa facit virū supbū. Supbus āt est ille q̄ vide
ri cupit. Etiā virū minacē ⁊ iratū. Irato aūt sp̄ inest angustia furor
vt inq̄t Virg. li. ij. Totā mentē p̄cipitat. ira aīm ꝑturbat. sensuz non
facit discernere verū. vt dr̄ in phia poetarū li. iiij. ca. vj. ⁊ etiā viruz
inq̄etū facietqꝫ hoīez repētinū vel veloce in q̄scūqꝫ extollētias dicto
rū vel factoruz. postposita tn̄ honestate. Qui autē moduz nō seruat
ille sp̄ deridet ⁊ subsannat alios mouēdo oculos suos ꝓpter curiosi
tatē. Ideo deridēdus ⁊ subsanandus est tāq̄ crudelis hō.

Sed q̄uis audax impugnator sit. tn̄ mltas extra se violentias ferre nō poterit. sed miserū obtinet finē aut erūnosum derelinquit. Mēsura ergo magnanimitatis est nō timidum esse hoīem nec audacem.

Hic cōplet dictū ſuū de magnanimitate. d. ꝙ q̄uis magnanimus
ſit audax ſit inuaſor nō tñ pōt ferre m̄lta ardua corpis extra ſe. ⁊ hoc
ſi excedat modū magnanimitatis. Si aūt trāſgrediat̃ obtinet miſer
rimū finē. hoc eſt miſerabilē mortē. aut poſt ſe mittit erūnoſaʒ recor
dationē ſeu memoriā. ꝓpterea infert Señ. ꝙ regula ⁊ modus ⁊ mē
ſura magnanimitatis eſt. nō nimis timidū eſſe hoīem. nec nimis au
dacē nec ꝑſumptuoſum. ſed mediū modū hr̄e. ex q̄ virtus in medio
cōſiſtit. vt dicit Phūs in Ethi. Nēpe ipa veritatē p̄dicat. iudices fal
ſos redarguit. ⁊ oīm virtutū genera ad ſalubrē portū deducit. Qua
ꝓpter oēs ꝟtutes ſunt ſine ꝟtute ſi magnanimitas comes nō fuerit.
Nihil eīm fortis aut audacia ꝟtus inexptū linquet. hoc inq̄t Ouid.
in li. de ponto. Oia deficiūt animus ſolus oia vincit. ſed oia cogi
tat ⁊ oia tēperat. vt dicit Ouid. ibidē. Ideo in li. x. Methamor. ſic
ait. Audentes deus ipſe iuuat. Unde etiā Uirgil. Audentes fortu
na iuuat timidoſq; repellit. Et ergo p̄ oībus magnanimitas eſt ſer
uāda ⁊ retinēda. ⁊ hoc cū modo ⁊ regula ⁊ nō exceſſu.

¶ De modo temperantie.

Continētia deinde his terminis te aſtringat. cane
ne ſit parc⁹ nec ſuſpicioſe ⁊ timide manū contra
has nec nūmis quoq; ſpeculū ponas. naʒ talis
⁊ tanta circūfuſa putrebit integritas. Ac ergo mediocri
tatis linea cōtinentiā obſeruabis vt nec voluptati dedi
tus. prodigus ⁊ luxurioſus aperias nec auara tenacita
te ſordidus aut obſcurus exiſtas.

Hic Seneca ponit recapitalationē tercie ꝟtutis cardinalis videlʒ
cōtinentie dicēs ꝙ cōtinētia facit te virū virtuoſum his officijs ⁊ ter
minis q̄ duo ſunt. Primū victū eſt ꝙ tu cōtinēs parcus eſſe nō de
bes. hoc eſt tenax ī rebus pandis. Et rōne ſubiūgit ne doloſe ⁊ aui
de manū claudas. Ille aūt parcus dr̄ q̄ retinet q̄cq̄d poſtulat vſus.
videlʒ q̄ exponit vbi nō eſt exponēdū. ⁊ retinet vbi eſt dādū. melius
aūt eſt dare q̄ȝ accipe. vt dicit Phūs in Ethic. Scdm officiū tu
cōtinēs magnā ſpem nō debes ponere in nūmis hoc eſt in diuicijs.
Et rōnē annectit. nā integritas pecunijs circūdata annihilabit̃ ideo
nulla certa ſpes ponēda eſt in ipſis. vnde Uirgi. iiij. Eneidos. Heu
heu miſerū nuſq; tota fides. Ideo Innocētius papa inq̄t. O pater
quid proſunt tibi diuitie glorie ⁊ leticie cum hoīem a morte nō libe
rāt. a verme nō defendūt. a febre non eripiūt. ecce q̄ iam glorioſus
ſedebat in aula. nunc hic ſpūs iacet in tumba. Et ſubdit ꝙ tu con

plnens cuſtodire debes ⁊ reſeruare cōtinentiā ac lineā medlocritatis
hoc eſt ac regula recta ne voluptati ſis ſubditus nec etiā videaris ꝓ
digus hoc eſt inutilis diſpenſator bonorū. nec etiā luxurioſus. luxu
ria eīm corpus ⁊ aīam maculat. nec exiſtas ſordidus auara cupidita
te. qꝛ ipſa inſatiabilis eſt vt viſum eſt ſupra cap̄. prudentie.

¶ Qualiter ſit moderanda iuſticia

Iuſticia poſtremo eo mediocritatis tenore regē
da eſt nec ducto levi in īmotā animi rōnē negli
gentia obſequatꝰ dum nec de magnis neqꝫ de mi
nimis errantiū vitijs corrigendi curam geras. ſed licen
tiā peccandi alludētibus tiqi blande. vel illudentibus ꝓ
terue pmittas. neqꝫ rurſum dū nimia rigiditate ⁊ aſpita
te nihil venie aut benignitatis reſeruas. humane ſocieta
ti durus appareas Iſta ergo amabilis iuſticie regula te
nenda eſt. ⁊ reuerentia diſcipline eius neqꝫ nimia negli
gētia cōitate reſpecta vileſcat. neqꝫ ſeniori atrocitate diu
turna. gratiā humane amabilitatis amittas.

Poſtqꝫ Seneca poſuit recapitulationē magnanimitatis ⁊ prudē
tie ⁊ continentie. Hic cōſequēter ponit epilogationē q̄rte virtutis. ſ.
iuſticie q̄ vltima eſt inter virtutes cardinales. vt prius patuit volēs
quō ⁊ qualiter ipſa regēda eſt. videlꝫ tenore mediocritatis. Et ratio
nem ſubiūgit ne ipſa iuſticia recipiat negligentiā in īmotā rōnē ani
mi neqꝫ de magnis vicijs neqꝫ de puis. ⁊ hoc ideo. qꝛ iuſticia ex le
ge ſit. Lex aūt ſcriptū eſt ius afferēs honeſtū ꝓhibēs cōtrariū. Ideo
ſubdit ꝙ licentiā peccādi tibi blande alludētibus .i. cōplacentibus
⁊ ꝓterue inſurgentibus nō pmittas ſed curā gere puniēdi crimina.
ſed tn̄ cū benignitate ⁊ humilitate. Quare dicit Horatius in epl̄is
Nemo adeo ferus eſt vt nō mitteſcere poſſit. Sen̄. in li. ij. de clemē.
Dīs benignitas appropriat. ⁊ ꝓpriū ſapiētis libenter eſt dare. nāꝫ
humanā benignitatē ſuadet. cū oēs vnius nature ſumus. Q̄obrem
ore oībus opa benignitatis ⁊ pietatis ſunt exhibenda. ideo reſerua
re debemus benignitatē ⁊ nō aſpitatē nimiā neqꝫ crudelitatē. qꝛ me
lius eſt nimiū habere de miſericordia q̄ꝫ de ſeueritate ⁊ crudelitate.
Et rōnem annectit ne videaris ꝓteruus humane ſocietati. ergo iſta
regula amabilis iuſticie eſt tenenda. vt reuerentia eius diſcipline. ⁊
hoc ideo. ne ipſa vileſcat q̄ſi deſpecta, ꝓpter nimiam familiaritatē ⁊
cōitatem negligentie. nec etiā amittas diuturnitate grām amabilita
tis. ſ. ꝓpter nimiam crudelitatem.

❡Concluſio p̄miſſorum.

SIquis ergo vitā ſuā ad vtilitatē non tantū ꝓ
priā ſed multorū inculpabiliter aſſiſti deſiderat
hāc p̄dictarū virtutū p̄clarā formulā ꝑ q̄litati
bus temporū locorū perſonarū atqꝫ cauſarū eo medio
critatis tramite teneat. vt velut in quodā vehiculo ſum
mitatis aſſiſtens. quaſi ꝓ obrupta extrinſecus p̄cipitia
ruentem mentem compos ipſe dimittet inſaniā aut defi
cientem contemnet ignauiam.

Hic cōſequēter Seneca ſubdit cōcluſionē rāſiuā oīm p̄dictorū vir
tutū cardinaliū. Dicēs ſi tu deſideras modū viuēdi ⁊ inculpabiliter
manere in vita tua. nō tm̄ ꝓpriā vtilitatē ſed multorū afferas hanc p̄
clariſſimā formularū harū p̄dictarū virtutū obſeruabis. mediāte il
la via. videlꝫ vt mediū ſp̄ retineas. ſed aſſiſtens tūc in q̄dā vehiculo
ſūmitatis hoc eſt in ꝓpugnaculo altitudinis. vt in humanis cōuerſa
tionibus mentē ꝓ improuiſa negocia valeas ꝓſpicere. ⁊ etiā vt ſuꝑe
potēs ſpernes ſupbiā ⁊ cōtēnes ignauiā. hoc eſt ſtulticiā. Nā tā ani
mus bonus in ſupbia ⁊ ignauia non conſiſtit. Teſte ſcriptura ſacra.
Anceſſores nrī bonū optarūt. ergo ⁊ nos optare debemus. Unde
Cicero in tuſculanis q̄ſtionibus li. v. Stoici finē bonorū aſſentiūt
cōgruū nature ⁊ cū eo laudabiliter viuere. Nā teſte Apuleio in li. de
deo Socratis. Nihil apō deū rectius eſt q̄ꝫ vir aīo ꝑfectus ⁊ bonus
q̄ aliis anecellit. Quare dicit Ouid. in de arte. Diſce bonas artes mo
neo romana iuuētus. Nō tm̄ trepidos vt tueare reos. Quare etiam
dicit Virg. Diſcite o miſeri cauſas cognoſcere rerū. Oim eīn artiū
viuēdi eſt diſciplina. Uita eīn imꝑfecta eſt inhoneſta. ꝑ has aūt qua
tuor v̄tutū ſpēs fit honeſta. q̄ legibus circūſulcite ꝑcaſis ſunt. q̄bus
mediātibus hō recte viuere pōt. Caueat ergo hō ne virtutes diſcere
ceſſet. Uñ Petrus de riga in biblia verificata. Te decet hic vt cas
feſtino currere greſſu. Uirtutū ſp̄ ad meliora celer. q: hō. vt inq̄t do
ctiſſimus Varro in ſuis ſentētiis. ad hoc natus eſt vt ꝓficiat in mo
ribus. Studeat ergo q̄ſqꝫ ꝙ in virtutibus ⁊ moribus abundat. cuꝫ
aſſiduitas tpm a moribus manat vt inq̄t Seneca in epl̄a. xl. ad Lu
cillū vbi ponit moris deſcriptionē dicēs. Mos eſt mentis habitus
ex q̄ operū aſſiduitas manat. Gaudiū eīn in ipſis cōſiſtit. Et etiā vt
inq̄t Lactātius in li. de vero cultu dei. Uirtutes ad beatā vitā ꝑdu
cūt. quā nobis dignet cōcedere q̄ in ſecula ſeculorū eſt bn̄dictus.

Laus deo.

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg